

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

No 3 — 1963

JULKALSIJA • UTGIVARE: TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Jo vuosisatoja on hattu kuulunut kuvaan

Vanhanajan, keskiajan renessanssin ja uuden ajan taide on oivaltanut hatun merkityksen miehekkyyden tulkitsijana. Hattumuoti on muuttunut, mutta silti on hattu edelleenkin miehekkyyden tunnus.

Liikkeestämme löydätte nykyajan herrasmiehen hatut ajattomista malleista aina viimeiseen muotiin.

Tulkaa tutustumaan laajaan valikoimaamme muistaen että...

I vår affär finner Ni hattarna för nutidens gentleman från de tidlösa modellerna ända till det sista modet.

Kom och gör bekantskap med vårt omfattande urval, och kom ihåg, att...

HATUSTA MIES TUNNETAAN

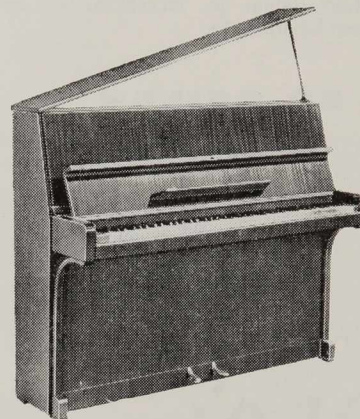
MARTTI KAUMI

YLIOPISTONKATU 25

RUOTSIN ENITEN MYYTY PIANO

MALMSJÖ

10 VUODEN TAKUU

- 120 vuotiset perinteet korkean laadun takeena.
- Pohjoismaiden suurimman pianotehtaan valmistama Pohjolan ilmastoa ja Pohjolan olosuhteita varten.
- Loisteliaas, täyteläinen ääni.
- Erittäin vankka rakenne.
- Korkeus 110 cm. Leveys 141 cm. 7 oktavia.
- Hinta mahonkisena himmeänä 3450,- ja kiilloitettuna 3700,-. Myös vähittäismaksulla. Ei korkoa. — Käytetty piano otetaan osamaksuna.

NIILO VALTOLA & K:nit

Linnankatu 26. Puh. 12 313.

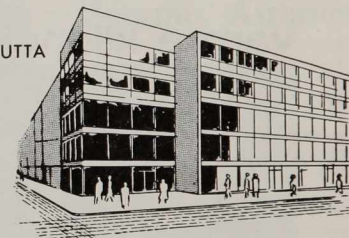

AINA JOTAIN UUTTA

ME OLEMME YLPEITÄ ASIAKKAITTEMME LUOTTAMUKSESTA

ja siinä tunteessa on jotain todella kannustavaa, sen Tekin varmasti olette havainneet meillä asioidessanne. Huomaatte sen valikoimiemme runsautena, uusien osastojemme syntymisenä ja ammattitaitoisena palveluna. Olemme ylpeitä siitä ihastuneesta ilmeestä ja tyytyväisyydestä, joka Teistä kuvastuu kun olette valintanne suorittaneet. Juuri se kannustaa meitä osastojemme jatkuvaan täydentämiseen Teidän luottamukseenne säilyttämiseksi.

Edustamme yli 100 kotimaista huonekaluvalmistajaa sekä yksinoikeudella Turussa Tanskan tunnetuimpia huonekalutehtaita.

- HUONEKALUT
- VALAISIMET
- MATOT
- HUONEKALUKANKAAT
- LASI-, POSLIINI- JA TALOUSASTOT
- LASTENASUSTEET
- VIHHERKASVIOASTO KUKKAPALVELUINEEN

Kahviomme on virkistyskeidas. Poikettaapa "kaffeella"!

KALUSTOKESKUS

Yliopiston- ja Brahenkadun kulma

HUOKEASTA KOTIPIANOSTA KONSERTTILAVOILLE ASTI

ulottuu valikoimamme tunnettuja laatumerkkejä joita turkulaiset kodit ja koulut, harrastelijat ja musiikkimiehet ovat vuosikymmeniä tottuneet käyttämään.

FEURICH

FRITZ KUHLA

MIKKOLA

Aurak. 7. Puh. 30 470

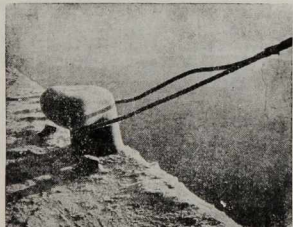
ED SEILER

STEINBERG

HARMONEJA
CEMBALOITA
ELEKTRONISIA
SOITTIMIA

— VAATIVIMMALLEKIN —

varma kiinnekohta

tasapainoinen talous on **varma kiinnekohta** elämässänne. Säästöpankin avulla saavutate päämääränne.

med ekonomin i jämvikt har Ni en **fast punkt** i tillvaron. Sparbanken vill hjälpa Er att nå det målet.

en fast punkt

TURUN SÄÄSTÖPANKKI

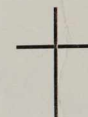
maamme vanhin — perustettu 1822
pääkonttori — Linnankatu 18

SPARPANKEN I ÅBO

landets äldsta — grundad 1822
huvudkontor — Slottsgatan 18

Suomen Turku
ÅBO, VÅR STAD

N:o 3 — 1963

Hemmo Airamo

Syyskuun 24. pñä saavutti turkulaiset murheen viesti. Turun "oma poika" Hemmo Airamo oli kolmisen viikkoa kestäneen sairauden jälkeen nukkunut viime lepoonsa. Vaikka hän olikin jo luopunut aktiivisesta teatterityöstä, joka tapauksessa hänen poismenonsa tunnetaan varsin raskaana nimenomaan teatteritaiteen ystävien joukossa ei vain Turussa, vaan koko maassa. Eikä tämä kaipauksen tunne liity vain teatteriväkeen, myös kaikki turkulaiset kunnioittavat hänen muistoaan oman kaupunkinsa suurena poikana.

**SUOMEN
TURKU**
ÅBO,
VÅR STAD

Päätoimittaja—Chefredaktör: Erkki Vuori, puh.—tel. 19 575
Toimitussihteeri—Redaktionssekreterare: Heimo Kallio, puh.—tel. 16 211
Taloudenhoitaja—Ekonomichef: Paavo Suominen,
puh.—tel. 22 670. 11 859 (toimeen—tjänst)
Toimituskunta—Redaktionsråd: C. J. Gardberg, Paavo Kallio, Olli Kestilä, Eino Lehtinen, Oscar Nikula, Toivo T. Rinne, Arvo Suominen ja Ole Torvalds
Toimitus—Redaktion: Yliopistonk.—Universitetsg. 29 a, puh.—tel. 16 211

HARRAS KYTTÄ LÄHTEE

Marraskuun 1. päivästä 1963 on Turun kaupunginjohtajalle, hovi-oikeudenneuvos, kansanedustaja Harras Kytälle hänen omasta pyynnöstään myönnetty ero kaupunginjohtajan virasta. Turku-seura ja sen äänenkannattaja merkitsevät tapahtuman haikeudella, sillä eroava kaupunginjohtaja on osoittanut henkilökohtaista, myötämie-listä kiinnostusta turkulaisen kotiseutuyhdistyksen toimintaa koh-taan ja monilla tavoin myös tukenut työtämme.

Erityisen merkittävää on ollut se aktiviteetti, jolla kaupungin-joh-taja on edistänyt Turku-seuran aloitteesta aikaansaadun erityisen kotiseutupäivän, Turun-päivän, viettoa, mikä tänä vuonna tapahtui kolmatta kertaa. Viimevuotiseen tapaan hän suoritti päivän avauk-sen, mikä tällä kertaa tapahtui Koroisten-Turussa muistolaatan pal-jastamisineen. Mutta hänet nähtiin mukana myös päivän muissa ti-laisuuksissa, joiden kokohohdan, Urheilupuistossa vietetyn työn juh-lan ohjelmasuoritukseen hän osallistui keskushyökkääjänä kaupun-gin virkamiesten riveissä jalkapallo-ottelussa kaupunginvaltuuston edustajia vastaan.

Molemmat ohjelmakohdat valottavat eroavan johtajan persoonaa, estoista vapaan hengen kultivoitua suhtautumista aikaan ja ta-pahtumiin. Samalla kun toivotamme onnea vastaisuudelle, julkaisem-me edelläviivatun avauspuheen, koska se on kaupunginjohtaja Kytän tuossa asemassa käyttämä viimeinen puheenvuoro:

Över ett halvt årtusende har förflytit sedan stoftet av forna tiders märkesmän gömdes i denna jord. Den allsmäktiga tiden har begravt i glömska allt det, som ansluter sig till dem och deras samtida. Knappt finns det mera någonting kvar som förtäljer om dem och deras livsgärning. Men låt oss trots detta dock icke förglömma, att den jord, där vi nu står, en gång var vigd jord och att denna jord fortfarande är helig.

Yli puoli vuosituhatta on ku-lunut siitä, kun tähän maape-rään kätettiin menneiden merkimiesten tonut. Kaikki-valtias aika on levittänyt suu-ren unohduksen kaiken sen y-lle, mikä liittyi heihin ja heidän aikalaisiinsa. Tuskin on enää kiveä kiven päällä kertomassa heistä ja heidän elämänsä työs-

tä. Mutta älkäämme silti uno-h-tako, että pohja, jolla nyt sei-somme, oli kerran siunattua maata ja että tämä maa edel-leenkin on pyhä. Ei ole toista paikkaa, joka johdattaisi meidät kauemmaksi historiamme hä-mä-rään ja todistaisi yhtä voi-mallisesti kulttuuriperintömme pitkästä iästä. Sen vuoksi on meidän tuotava historian hämä-rästä valoon se, minkä edelliset sukupolvet ovat unohtaneet, ja tehtävä tästä paikasta pyhiin-vaelluksen tavoite kaikille niil-le, jotka haluavat rakentaa tule-vaisuutemme menneisyytemme velvoittavalle perinnölle.

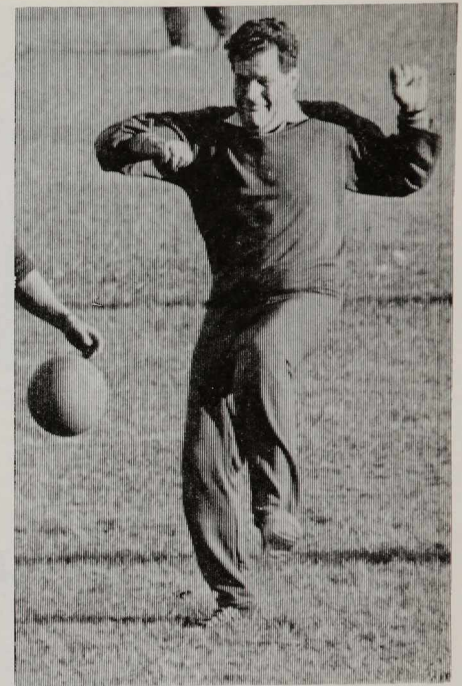
Kun me turkulaiset nyt aloi-tamme tänään vietettävän, jo-le, mikä liittyy heihin ja heidän Turun-päivän ohjelman kokoon-tumalla Koroisten niemelle Au-ra- ja Vähäjokien yhtymäkoh-

taan, olemme me uuden Turun edustajat saapuneet paikkaan, jossa vanhalla Turulla oli am-moin tyyssijansa, paikkaan, jol-la elivät etäisimmän ajan turku-laiset aikana, jota historian au-ri-ongon säteet ovat valottaneet vain niukasti, niin niukasti et-tä tuon ajan historian tutki-muksen tuloksissa on mahdo-tonta määrätä tarkkaa rajaa sille, mikä on tietoa ja mikä on vain aavistusta.

Mutta jotakin me sentään tiedämme varmasti. Me tiedäm-me sen, että tällä paikalla jo 1100-luvulla oli Herran tempe-eli ja piispan linna ja että sitä seuranneella vuosisadalla on tällä paikalla elämäntyötään suorittanut ja myös kätkön maan povesta löytänyt kolme Suomen piispaa, nimittäin piis-pat Bero, Ragvald ja Catillus.

Me tiedämme, että tämä paikka on ollut lähtökohtana ja keskuk-sena sille expansiolle, jonka tu-loksena tämän seudun jukuri-päinen kansa sanan ja miekan voimalla käännytettiin kristilli-seen uskoon ja liitettiin Roo-man hallitsemaan kulttuuripiiriin. Verrattain varma on myös tietomme siitä, milloin ja kenen toimesta Koroisten piispanis-tuin ja tuomiokirkko siirrettiin lähemmäksi joen suuta Unikan-kareen vaiheille. Me tiedämme, että ajatuksen tähän herätti Tuomas, piispa, jonka aloitteesta paavi Gregorius IX vuonna 1229 antoi luvan tutkia, oliko aihetta puheena olevan siirron suorittamiseen olemassa. Tie-dämme myös, että tuon siirron suoritti piispa Johannes I ja että tämä luultavimmin tapahtui vuonna 1290, piispankartanon kuitenkin edelleen jäädessä piis-pojen hallintaan aina uskonpuh-distuksen vaiheille saakka.

Tietoa kauempana, vain aa-vistusten ja olettamusten varas-sa on kaikki se, mitä tällä pai-kalla on tapahtunut ennen kris-tinuskon saapumista maaham-me. Mutta ilmeistä on, että jo paljon ennen tietämyksemme aikaisinta ajankohtaa Koroisten niemellä sijaitsi markkinapaik-ka, joka Itämeren piirissä käy-tävän kaupan eräänä keskuk-sena oli nykyisen satamamme esihistoriallinen edeltäjä.

Kaupunginjohtaja Harras Kyttä tavoittelemassa palloa työn juhlassa käydyssä jalkapallo-ottelussa.

Turun päivää 15. 9 juhlisti myös valtakunnallinen vanhuksen päivän juhla jota vietettiin Konserttisalissa. Kuvassamme tämän juhlan yleisöä.

Turun-päivän avaus tapahtui Koroisten vanhan linnan raunioilla jossa paljastettiin muistolaatta. — Kuvassamme juhlayleisöä ja keskellä pronssilaatta.

Juhlava Turun-päivä

"Siellä minne
muinais-Suomen
muistot hukkuvat,
siellä missä turpeen
alla piispat nukkuvat,
seisoi kerran
Koroisissa linna
muhkea,
suojamuuri korkea
ja torni uhkea.

Nyky aika turvatkoon
sen työn ja ne arvot,
jotka menneisyys loi
ja antoi meille perin-
näksi. Olkoon vies-
timme muistuttamas-
sa menneisyydestä ja
rohkaiskoon meitä uu-
teen tulevaisuuden
uskoon".

Nämä sanat luki sunnuntaina 15. 9. klo 9.15 "Koroisten Ritarien" huovi, joka kahden knaapin kera — kaikki keskiajan varusteissa ja ratsain — oli saapunut tuomaan Rantämäen nykyisen kirkon päämiehen rovasti Jaakko Haavion kirjoittaman "Koroisten marssin" yhdellä säkeistöllä ja kauniilla toivotuksella varustetun pergamentin kaupunginjohtaja Haras Kytälle, joka tuona aamu-

varhaisena hetkenä avasi tämän vuoden Turun-päivän vanhan piispanlinnan raunioilla. Tilaisuus alkoi Eino Kuusiahon johtaman Turun Metsänkävijäin soitto-kunnan esittämällä Sibeliuksen Finlandia-hymnillä. Avauspuheensa päätteeksi kaupunginjohtaja pyysi kunniavartiossa olleita Maarian seurakunnan alueella asuvia nuoria opiskelijoita Pirjo-Leena Vuorta ja Seppo Haapakoskea poistamaan

verhon muinaisvalleille kaupungin museolautakunnan aloitteesta hankitun pronssilaatan yltä. Tämä näin aikaansaatu muistolaatta, jonka ilmestymistä paikalle on osaltaan toivonut myös Muinaistieteellinen toimikunta ja jonka suunnittelu ja sijoitus on tapahtunut kaupunginarkkitehti A. S. Sandelinin ja arkkitehti Helena Merikannon toimesta, havaittiin sisältävän seuraavat sanat: "Suomen

piispanistuin sijaitsi tällä paikalla 1200-luvulla — Härresiderade Finlands biskopar på 1200-talet". Arvovaltaisessa vierasjoukossa nähtiin kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Johannes Koikkalainen sekä Turun nykyinen piispa, arkkipiispa Ilmari Salomies, joka varmaan mieli hartaana seurasi juhllisuuksia ja kuunteli vastaanottosanoja. Ne lausui museonjohtaja C. J. Gardbergin ja eräiden lautakunnan jäsenten kanssa tilaisuuteen saapunut museolautakunnan puheenjohtaja, pastori Haakon Wainio. Koruton ja vaikuttava päivän avaushetki päättyi soitto-kunnan esittämään Heikki Klemetin sävellykseen "Oi kallis Suome-maa".

"Kun Koroisten Turkua osoittava muistolaatta nyt on paljastettu kaupungin hallinnon ja edustajien samoin kuin tänne kokoontuneen turkulaisjoukon läsnäollessa, tunnemme vierellämme kaikki ne edesmenneet, jotka satoja vuosia sitten täällä tapasivat kohtalonsa. Keitä ja mitä he olivatkaan, kaikkien heidän osasuorituksestaan ja työpanoksestaan rakentui se Turku, jota itsekukin saamme tänään kotikaupungiksemme kutsua. Olemme heille aina velassa kiitollisen ja lämpimän ajatuksen suoritetusta työstä ja täytetystä ihmisosasta".

Nämä pastori Wainion vastaanottopuheen ydinsanat jäi-

Koroisten uusi muistolaatta.

vät varmaan tosina ja velvoittavina mieleen, kun Koroisten kummun kertomasijoilta siirryttiin nykypäivään.

Jumalanpalvelus

N. 400 turkulaista oli tullut Koroistenniemelle, jonne kaupungin liikennelaitos oli järjestänyt linja-autoillaan maksuttoman kuljetuksen. Suuri osa heistä siirtyi Turun-päivän jumalanpalvelukseen 1300-luvulta olevaan Maarian muistorikikkaan kirkkoon, jonne oman seurakunnan väkeä kokoontui myös runsaasti. Kirkko täyttyikin hartaista kuulijoista, joille saarnasi rovasti Jaakko Haavio. Päivän evankeliumitekstinä oli Luuk. 19: 11—17, jossa kerrotaan, kuinka Jeesus paransi kymmenen spitaalista, mutta vain yksi palasi häntä kiittämään. Tämän aiheen johdosta puhuja antoi päivän yleisösaatteen kiitollisuus. Liturgina oli rovasti Unto Tolvas ja urissa dir.cant. Osmo Hanus.

Järjestelytoimikunta on suunnitellut perinteeksi, että erityinen Turun-päivän jumalanpalvelus olisi vastaainakin vuosina jossain kaupungin alueella sijaitsevassa kirkossa. Tänä vuonna Rantämäen vanha kirkko soveltui tarkoitukseen parhaiten, koska sen esikirkon maaperällä oli juuri vietetty muistohetki ja toimitettu päivän avaus.

Mäntyrinne ja vanhukset

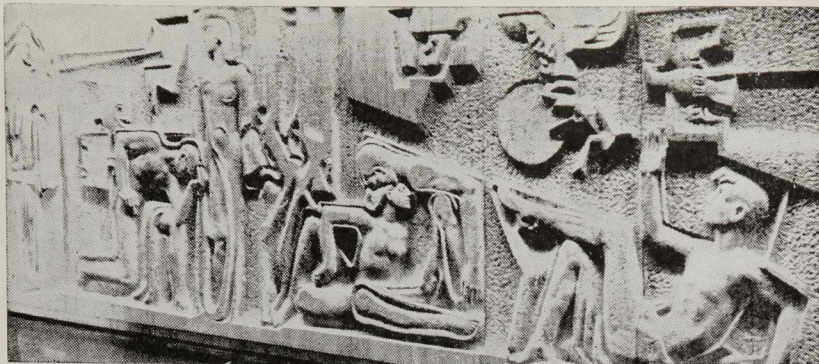
Turun uusin ylpeys, Luolavuoren kupeeseen syntynyt Mäntyrinteen huoltokoti vihitin tarkoitukseensa klo 11 alkanein juhlamenoin, jolloin runsas kutsuvierasten joukko oli saapuvilla ja myös tutustui uuden kodin tarkoitukseen mukaisiin suojiin. Musiikista huoletti kaupungin musiikinjohtajan Onni Kelon johtama kaupunginorkesterin jousisto: Kalervo Tuukkasen Tempus festum ja Sibeliusta. Veikeä ja somaa

Koroisten Ritarien huovi lukemassa pergamentillä kirjoitettua iervehdystä.

liikuntaa nähtiin Lahja Salvanderin ohjaamien Turun Urheiluliiton tyttösten esittämänä. Alkupuheen piti sosiaalinen apul. kaupunginjohtaja Ahti Näykki ja viikkipuheen ylitarkastaja Lauri Tarvainen sosiaaliministeriöstä.

Niin kutsuvieraat kuin kodin asukkaatkin saivat myös juhla-kahvit. Erityisen Turun-päivän kahvituksen järjesti saman Luolavuoren laella olevan vanhaikodin asukkaille Lions Club Turku City Wiklundin tavaratallossa Turun Osuuskaupan kustantamana sekä vanhainkoti Hemmet omille ja kymmenkunnalle Betanian vanhainkodin asukkaalle, jotka olivat saapuneet kutsusta talon vieraiksi. Viime mainituissa tilaisuudessa piti hartaushetken kirkkoherra Alvar Kurten ja puheen kodin hallituksen puheenjohtaja, rehtori Aarre Helander, Lions Clubin jäsenet johdattivat linja-autoilla ja muutamien henkilöautoin 55 Luolavuoren vanhain-

Osa kuvanveistäjä Jussi Vikaisen veistämää reliefiä, jossa vertauskuvallisesti esitetään teatteritaiteen klassilliset ilmenemismuodot ja joka paljastettiin Kaupunginteatterin aulassa Turun päivänä.

kodin vanhusta jo klo 10:ksi tuomiokirkkoon, jossa pidetyssä valtakunnallisen vanhusten päivän jumalanpalveluksessa saarnasi rovasti Väinö Hyvönen. Sieltä jatkui matka tavarataloon, jota myös esiteltiin ja se päättyi kierrokseen kaupungin uusilla asuinalueilla.

Vanhusten päivän pääjuhlaan Konsertitalossa klo 14 oli kaikilla turkulaisvanhuksilla tilaisuus osallistua ja nähdä samalla sen aulaan järjestetty askartelunäyttely. Juhlan musiikista huolehti varuskuntasoihtokunta sekä insinööri Erkki Luotonen yksin- ja NMKY:n mieskuoro kuorolauluin, puheista taas maisteri Mauno Nevalainen, sosiaalineuvos Paavo Mustala, rovasti Verner Louhivuori ja rehtori Aarre Helander. Turulaisten juhlijoiden oli varmaan kiintoisaa kuulla rehtori Helanderin selostusta Turun vanhim-

mista vanhusten huoltokodeista. Julkaisemmekin hänen esityksensä toisaalla. — Maininta sopii, että seurakuntataloissa oli vielä illalla yhdessäolotilaisuuksia vanhuksille.

Teatteritalon kaunis reliefi

Kuvanveistäjä Jussi Vikainen oli taiteilijapoikansa kanssa maailmankaupunki ja taidekeskus Roomassa, joten hänen ruuvansa Helmi Vikainen sai vastaanottaa tulipunaneilikat ja taiteilijalle osoitetut kiitossanat, kun näyttelijät Eeva Kantanen ja Risto Saanilla poistivat klo 13 alkanessa tilaisuudessa teatteritalon aulaan sijoitetun 10x2,3 m:n laajuisen kappelen edestä verhon. Kappelimestari Jorma Panulan johdol-

la kaupunginorkesterin puhalinsoittimet viritivät tilaisuuteen saapuneen yleisön vastaanottavaksi Hannikaisen sovitettamalla "Humoreskilla". Kaup. joht. Näykin vihintäpuhe kulminoitui sanoihin:

"Työnsä materiaaliksi valitsi taiteilija Jussi Vikainen ikuisen auringon maan Italian travertin-marmorin. Pitkän kehittelyn ja tutkimusvaiheen sekä luonnostöiden jälkeen on edessämme lopullinen teos, jonka nyt paljastamme.

Tässä veistoksessa näemme vertauskuvallisesti ja onnistuneesti esitettynä teatteritaiteen klassilliset ilmenemismuodot. Voimme todeta aatteiden syntyvän ja muodostuvan draamaksi. Havaitsemme tragiikan, komedian sekä myös elämän onnen. Teos kuvaa siten myös elämäämme tänään ja kautta aikojen.

Kiitän taiteilija Vikaista hänen omaistensa välityksellä erinomaisesti tehdystä ja onnistuneesta työstä. Toivon, että teos tulee palvelemaan tarkeitustaan ja viritämään teatteriin tulijan mielen vastaanottavaksi sille sanomalle, joka kulloinkin estradiilta kuuluu".

Reliefin paljastustilaisuuden juhlayleisöä Kaupunginteatterin aulassa.

Turun-päivän päätti komea iltatulitus Sampoalman määltä.

Iloisenlämmän sävy oli hovi-oikeudenneuvos Olavi Santalahden sanoissa, joilla hän teatterilautakunnan puheenjohtajana otti reliefin vastaan teatterin vaalintaan ja hoitoon.

Teemana "Turun kaupungin työ"

Klo 12—15 oli turkulaisilla tilaisuus tutustua eräisiin kaupungin laitoksiin. Parisensataa kävijää oli kussakin seuraavista kohteista: kaasutehdas, voima-asema ja liikennelaitoksen toimikeskus. Viimemainitussa paikassa jopa kahvitettiin vierailulle tulleet. Turkulaisilta toiminimiltä oli saatu sekä kahvipöydän antimia että virvoitusjuomia. Kiintoisin kohde oli kuitenkin Halisten vesilaitos, jossa heti avaushetkellä oli tuo määrä ja jossa päivätuntien aikana laskettiin käyneen tuhantakunta henkilöä.

Kymmenittään tiehövilyä, kuormaajia ja kaivinkoneita sekä lisäksi palokunnan suuri tikapuuauto ja moderni ambulanssiauto kokoontui klo 14.30 mennessä Kauppatorille, jossa tuhannet ihmiset saivat tutustua oman kaupunkinsa työkoneistoon, mikä ei kaikkii suinkaan ollut esitellyssä mukana. Katselijain viihdykkeeksi soitteli Maarian VPK:n soittoakunta korkealta auton lavalta jo klo 14 alkaen. Alkajaisnumero oli muuten harvinaisuus, jonka vain sanottu soittoakunta omistaa, nimittäin turkulaisen Hannes Raidan säveltämä ja VPK:n soittoakunnan johtajan Urho Koskisen soittama sävellys "Talvimuistoja". Musiikkiauto soittellen järjessä työkoneisto siirtyi läpi kaupungin Urheilupuiston portille ja osaltaan johdatteli väkeä puistossa klo 15.30 alkaneseen työjuhlaan.

On mieluista todeta sanomalehtien yleisarvostelu tästä juhlasta, josta on käytetty määritelmiä reipas, vireä, hauska, monipuolinen. Useaan otteeseen esiintyi mus.kapt. Eino Kuparisen johtama Turun Varuskun-

tasoittokunta. Sen musiikki antoi aiheen Turun-päivän toimikunnan sihteerin asessori Erkki Vuoren toimikunnan puolesta esittämälle alkutervehdykselle, se tuki suomalaisävelmillään (Työ Suomen hyväks uhratkaamme, Laps Suomen ja Työväen marssi) kaupungin tiedotuspäällikön, maist. Kristofer Gräsbeckin lausumia työn teemaa soveltuvia Otro Karpakan ja Elmer Diktoniuksen säkeitä ja se johdatti Kwai-joen marsseilla kentälle Turun Urheiluliiton kauniit voimistelijatytöt, joiden esityksiä johti Lahja Salvander ja säesti Ritva Tiitola, samoin kuin Gladiaattorien tulla juhlan päätteeksi esiintyneet jalkapalloilijat. Toimittaja Tauno Aijälän suorittama käsityöläismestarin haastattelu, jossa hänen kysymyksiinsä vastaili luontevasti ja huumoria vil-

jellen satulaseppä Einar Vuorinen, oli juhlan luonteeseen erinomaisesti käypä ohjelma-mero. Mutta suurimman kiinnon saavutti jalkapallo-ottelu valtuusto vastaan virkamiehet, mikä tapaus aloitettiin suurten ottelujen tyyliin, kun kapteenit ojensivat toisilleen jättäiläisyyden kaalinpään ja omassa laadussaan yhtä suuren, jo syksyssä nuokahtaneen auringonkukan. Valtuuston kapteenina ja keskushyökkääjänä nähtiin kansanedustaja Voitto Hellsten ja hänen rinnallaan hyökkäysrintamassa E. Laine, K. Perho, V. Laiho ja A. Penttilä, tukimieslinjassa A. Ekuri, H. Munter ja Airi Käki, puolustajina O. Lähteenmäki ja L. Juvani sekä maalissa Anna-Liisa Jokinen. Virkamiesten johdossa ja keskushyökkääjänä oli myös kansanedustaja, kaupunginjoh-

taja H. Kyttä vierustovereinaan hyökkääjät jussa N. Numminen, V. K. Tähti, I. Juvakoski ja A. S. Sandelin, jonka tilalle hänen pelin tiimellyksessä loukattua jalkansa riensi varamies tiedotuspäällikkö Gräbeck. Tukimiehistön muodostivat P. Sivula, I. Sipilä ja A. Koskimies, puolustajajaparina K. Rinne ja M. Paavola ja maalissa nähtiin P. E. Karsten. Siistin ja kamppaamattoman ottelun voittivat virkamiehet tuloksella 1—0, sillä heillä oli hyökkääjänä Tähti-niminen pelaaja, joka maalin teki. Erotuomarina oli poliisimestari T. Syrjälä ja linjatuomareina pormestari T. Saarinen ja T. Virtanen.

Kaiken tämän vaihtelevaisuuden välissä kuultiin vakavaakin sanaa. Turun kaupungin puhevuoron käytti kaupungininsinööri P. E. Karsten, jonka puheen julkaisemme tässä lehdessä. Kaupungin työntekijän tervehdyksen esitti KTV:n keskusjärjestön puheenjohtaja Markus Kaisla, joka käsittelee puheessaan kaupungin asuntoja työllisyysongelmia. Asutuskysymys on tärkeä, sanoi hän. Kansainvälisesti hyväksytyn normin mukaan ei vuokrameno saisi perheenelättäjän tulosta olla 20 % suurempi. Meillä suuri osa väestöstä maksaa yli tuon prosenttimäärän. Työllisyyskysymys on myös vakava ja uhkaa yhä vakavoitua. Rakennustuotantoon Turussa on myönnetty n. 25 % vähemmän kuin viime vuonna. Ja valtio puolestaan suunnittelee monen rakennushankkeen lykkäämistä: yliopistollisen keskussairaalan uudisrakennusten, virastotalon, teknillisen oppilaitoksen, yliopiston hammasklinikan ja ruotsalaisen tyttöllyseon. On ajoissa ryhdyttävä toimenpiteisiin työllisyyden turvaamiseksi kaupungissamme.

Juhla päätettiin Varsinais-suomalaisen lauluun.

Ilmaista kyytiä ja maksutonta nähtävää

Kaupunginhallituksen päätös siitä, että liikennelaitoksen lin-

ja-autoilla ja raitiovaunuilla saa ajaa ilmaiseksi puolille päiville asti ja että pääsy kaupungin museoihin oli niiden aukioloaikoina maksutonta, oli kuitenkin se, joka sai kaupunkilaiset valtavammin liikkeelle. Matkustajia riitti ilmaiskuljetukseen varatun 3½ tunnin aikana tungokseen asti: heidän lukumääränsä oli laskelmien mukaan 70.000—80.000 välillä. Liikennemestari Rantala lausui, että oli suoritettava samanlaista vaunuihin "pakkaamista" kuin sotavuosina. Turun linnaan menijöistä suuri osa käväisi myös sataman laivoihin ja laitoksiin tutustumassa. Kauppatorilta satamaan joutui liikennelaitos raitiovaunujen avuksi asettamaan viisi ylimääräistä linja-autoa, jollainen tarvittiin myös Halisten linjalle. Kaikissa museoissa käytiin satamäärin, mutta ennätyksen löi Turun linna, jossa vieraili 10.300 kaupunkilaista, ennätys myös museoviranomaisille, joiden tilastossa lienee kerran n. 6.000 päiväkävijää, mutta huippulukemat ovat yleensä 3—4.000 koululaisretkeilyjen ruuhkaviikkoina. Hyvinä kakkosena oli Turun-päivänä Käsitölmäsmuseo, joka otti vastaan 2.008 kävijää. Mainittakoon, että edellisen sunnuntain käsitöytäiden päivänä kävijöiden luku oli n. 1.700.

Aurajoen vaiheilta

Työnjuhlan tervehdyspuheen pitäjä totesi kansanlaulun kerտovan Aurajoen soutelijoista, joille rannan lehtipuu laulaa: Ystävyys, lempi ja rakkaus ne kestävät hautaan asti. Tällaisen ystävyyden ja rakkauden uhrin antamiseen on Turun-päivä tarkoitettu. Kotikaupungin halki virtaavan Auran vaiheilla oltiin jo aamuhetkenä Koroistenniemellä. Turun nuorisotyölautakunnan järjestämät 18. nuorisosoudut keräsivät runsaat turkulaisjoukot klo 12 joen rannoille kolmen tunnin ajaksi. Päivällä liputetut sillat saivat illaksi puolustuslaitoksen toimesta soihutpadat ja Kristiinankadun kohdalle valonheittäjiä, joiden valaistuksessa saatiin klo 19.30

TURKU RADIO-KAUPUNKINA

Suomen Turun kuluvan vuoden toisessa numerossa olleesta kirjoituksesta Turku radiokaupunkina olivat allekirjoittaneelle sattuneesta lipsahduksesta johtuen jääneet pois seuraavat rivit:

Vanhaa Turkua on myös jätöivasti esitelty radion ohjelmistossa. Edeltäjäni, historianantijana ja radiomiehenä arvostettu lehtori Julius Finnberg antoi radiossa runsaasti tilaa kaupunkimme historiallisille aiheille. Merkittävänä apuna hänellä oli pastori Haakon Wainio, joka leht. Finnbergin kuoleman jälkeen on jatkuvasti hoitanut Turun menneisyyden esittelyä. Maakunta-arkiston johtaja, fil. maisteri Toivo T. Rinne on niin ikään monissa yhteyksissä kuvaillut nykypäivän ihmisille Turun historian vaiheita.

Turkulaisen teatterin, nimenomaan Turun Kaupunginteatterin ohjelmiston esittelystä on useitten vuosien aikana pitänyt huolta lehtori Otro Kontturi. Monipuolisena miehenä hän on myös toiminut pakinoitsijana ja Kouluradion ohjelmien tekijänä sekä kokoomaohjelmien tekijänä. Toimittaja Antero Okkonen puolestaan on tehnyt useita ohjelmia sanomalehdistöön liittyvistä kysymyksistä.

Jorma Vuori

puolisen tuntia nähdä Saaristomeren merivartioston moottorirun-päivä v. 1963 päätettiin Sappalinnan mäeltä ohjattuun suurimittaiseen illuminaatioon klo 20.

veneiä kavalkaadissa, joihin liittyi kovaaäänisten välityksellä suoritettu alusten esittely. Ja saman Aurajoen pintaan kuvastelivat satojen ilotulitusrakettien värikkäät kuviot, kun Tu-

Tyypillinen entisaajan kesähuvila Ruissalosta. Kokoa ja komeutta on vaikka millä mitalla.

TURKULAISEN KESÄHUVILAILMIÖN MUUTTUNEET PIIRTEET

Suomen Turulle
fil.lis. Olli Vuori

Työelämän kaksoisveljeksi ristitty vapaa-aika on saanut yhä keskeisemmän aseman nykyihmisen elämässä. Kesämökkiharrastus vapaa-ajan yhtenä viettötavanana on puolestaan muodostunut kaupunkiväestön keskuudessa suoranaiseksi joukkoilmiöksi, jonka saavuttamasta suosiota ja laajuutta osoittaa maamme lähes 100.000 kesähuvi-la. Huvilanomistuksen yleisyydessä turkulaiset eivät jää muista jälkeen, eikä Turun osuutta kesäasutuksen varhaisvaiheissakaan sovi unohtaa, sillä muodostuihan maamme ensimmäinen varsinaisen huvila-alue juuri Ruissaloon. Seuraavassa esityksessä tarkastellaankin eräitä turkulaisen kesähuvilailmiön muuttuneita piirteitä.

Maamme ensimmäiset kesähuvilat ovat peräisin jo 1700-luvulta, mutta vasta viime vuosisadan puolivälissä syntyi Ruissaloon ensimmäinen varsinaisen huvila-alue, kuten jo yllä todettiin. Maaliskuussa 1847

pidetyssä huutokaupassa tarjottu sientä vuokralle 47 huvilantonttia, jotka pääasiallisesti tulivat kaupungin omien virkamiesten sekä varakkaiden käsityömaistarien ja kauppiaiden hallintaan, kesänviettotarkoi-

tuksiin käytettäväksi. Ensimmäisen huvila-alueen synty perustuu siten harvinaiseen joukotapahtumaan, jonka laajuista vastaavaa ilmiötä ei huvilatuksen historiassa tunneta. Kehitys oli tämän jälkeen hi-

dasta, eikä vuosisadan vaihteessa turkulaisten koko huvi-
lamäärä ollut kuin 150. Suurin
osa niistä sijaitsi kaupungin
nykyisten rajojen sisällä, Ruus-
salossa ja Hirvensalossa, joten
turkulaisten muutto kesäasun-
nolleen silloin olikin pääasialli-
sesti kaupungissamuuttoa, eikä
maallemuuttoa, kuten nykyisin.
Ennen vuosisadan vaihdetta to-
sin tavataan yksinäisiä huviloita
myös Kaarinan—Paraisten
sekä Kaksikerran ja Naantalien
suunnilla, mutta minkälaisia
huvila-alueita ne eivät vielä
silloin muodostaneet.

Kesäasutuksen leviämisseu-
nat kuvastavat selvästi eri ai-
koina vallinneita olosuhteita.
On täysin luonnollista, että en-
sinnä otettiin käyttöön läheiset
virkestysalueet, etenkin kun
näiden alueiden luonto tunne-
tusti oli kaunista ja rehevää,
mutta huviloiden sijoittuminen
kaupungin lähelle oli kuitenkin
myös pakon sanelmaa, sillä
kulkumahdollisuudet kesäasun-
nolle olivat rajoitetut. Niinpä
esimerkiksi vuosisadan vaihteen
molemmiin puoliin, jolloin ran-
nikkolaivat olivat kesäasukkai-
den pääasiallisina liikenneväli-
neinä, melkein jo laivojen rei-

tit osoittivat, minne suuntaan
huvila-asutus oli levinnyt ja
saattoi levitä. Myöhemmin
maantiliikenne on syrjäyttänyt
täysin laivaliikenteen, ja henki-
löautokannan kasvaessa myös
linja-autojen valtakausi on väis-
tymässä. Nykyisin voikin sa-
noa, että henkilöauto ja kesä-
mökki kuuluvat yhteen, sillä
huvilaperheet omistavat mer-
kitsevästi useammin auton kuin
muut turkulaistaloudet.

LIIKENTEEN MERKITYS

Liikenneyhteyksien parane-
minen ilmenee yleensä kesä-
asutuksen hyppäksenomaisena
leviämisenä. Esimerkkinä mai-
nittakoon vain Kuusiston ja
Ukko-Pekan siltojen valmistu-
minen 1930-luvulla ja kesähu-
viloiden välitön lisääntyminen
Paraisten sekä Luonnonmaan,
Merimaskun ja Rymättylän seu-
duilla. Harvaluodon lossiyhtey-
dellä oli aikoinaan vastaavan-
lainen vaikutus kesäasutuk-

*Eräs nykyaikainen kämpppä-kesä-
huvila Ruissalon rannoilla.*

seen, samoin myös viimeikai-
silla saaristoteillä ja niiden los-
siyhteyksillä. Mutta ajallemmen
ominaisena piirteenä todetta-
koon myös päinvastainen ilmiö:
muutamien lähikuntien lossit
pikemminkin estävät kuin edis-
tävät uusien huviloiden syntyä
ja entisten kesäasukkaiden viih-
tymistä. Kiireestä on näet ny-
kyään muodostunut vapaa-ai-
kaansakin viettävien turkulais-
ten käyttäytymistä ohjaava ele-
mentti. Jonotus lossilla tai heik-
kokuntoon tie huvilalle — au-
tolla on nykyisin päästävä eh-
dottomasti perille saakka —
aiheuttaa usein sen, että uutta
kesäpaikkaa aletaan etsiä hy-
vien ja esteettömien tieyhteyk-
sien varrelta. Matkaa kaupun-
gista huvilalle ei enää ilmai-
sta eikä mitata kilometreinä,
vaan pikemminkin minuutteina
ja tunteina. Kulkuyhteyksien
nopeutuminen onkin tehnyt
mahdolliseksi aikoinaan etä-
siltä tuntuneiden alueiden ke-
säasuttamisen. Monet kesä-
asukkaat suorastaan pyrkivät
etäälle, mihin ajaa ennen kaik-
kea halu päästä yksinäisyyteen,
halu päästä eroon esikaupunki-
asutusta muistuttavista kesä-
taajamista.

YLI 6.000 OMAA KESÄMÖKKIÄ

Vaikka turkulaishuviloiden määrä vuosisadan alusta 1940-luvun loppupuolelle saakka kesä kesältä lisääntyi, niin sen sijaan asukaslukua kohti lasket-
tua yleistymistä ei tuona aika-
na tapahtunut juuri nimeksi-
kään. Niinpä turkulaisilla jo v.
1920 oli yksi huvila ja v. 1940
vain 1.3 huvilaa sataa asukasta
kohti. Vasta 1950-luvulla kesä-
muutosta muodostui, niin Tu-
russa kuin muuallakin maas-
samme, todellinen joukkoliikenne.
Tällä hetkellä turkulaisilla on
jo yli 6.000 omaa kesämökkiä.
Edellä mainittu huvilanomis-
tuksen tiheysluku on siten 5,
mikä toisin ilmaistuna osoittaa,
että joka 7:s turkulainen ruoka-
kunta omistaa kesäasunnon.
Kun vielä todetaan, että lähe-
iset sukulais- ja ystäväläiset
useissa tapauksissa muodosta-
vat yhteisiä kesähuvilatalouk-
sia, korostuu kesämökinomis-
tuksen joukkoluonne vieläkin
selvemmin. Ruokakuntien hen-
kilömäärä huvilaoloissa on näet
4.5 eli 2 henkeä suurempi kuin
turkulaisissa ruokakunnissa
keskimäärin. Ilmiön kehityso-
nopeutta ja taloudellista laajuut-
ta kuvastaa myös se, että ny-
kyisistä kesähuvilloista noin
5.000 on rakennettu vuoden
1945 jälkeen. Tämän joukkoil-

miön on tehnyt mahdolliseksi
elintason nousu, so. reaalisien
ansiotason nousu ja vapaa-ajan,
etenkin vuosiloman, pitenemi-
nen.

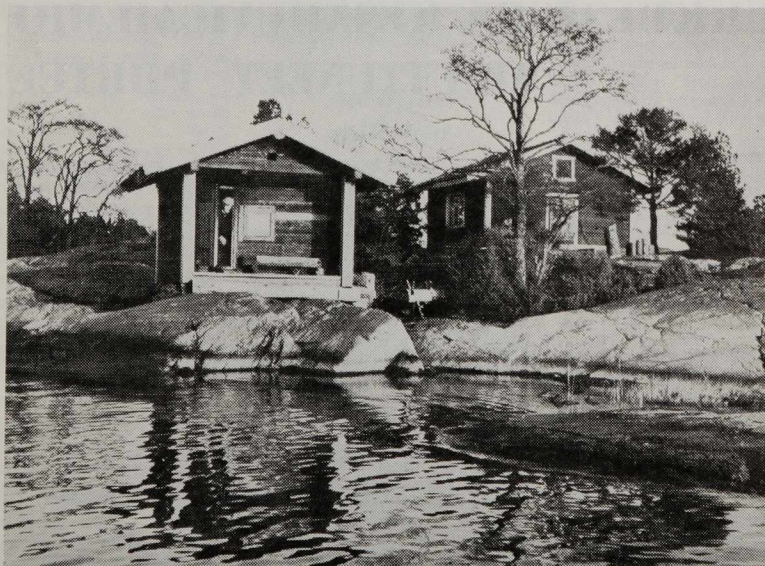
Huvilarakennukset kuvasta-
vat osaltaan eri ajankohtina
vallinneita yleisiä virtauksia
sekä huvilaelämälle asetettuja
erilaisia taroituksia. Ensimmäiset
huvilat olivat yleensä
suurikokoisia ja koristeellisia.
Niiden nopeudesta korostui toi-
saalta omistajan varakkuus ja
yhteiskunnallinen asema, toi-
saalta taas niistä ilmeni sillois-
ten rakennuskustannusten hal-
puus. Vuosisadan vaihteessa
huviloiden yleisin lattiapinta-
ala oli 60—70 m², mikä nykyi-
sin on siitä enää vain puolet.
Tämän lisäksi rakennukset oli-
vat yleensä korkeita, tavallaan
kaksikerroksisia, kun ottaa lu-
kuun ullakkohuoneet. Jo 1930-
luvulla voi todeta, miten suur-
ten huviloiden oli väistytävä
pienien, matalien ja yksinker-
taisuuteen pyrkivien viikonlop-
pumajojen ja kesämökkien tiel-
tä. Viimeksi mainittu nimitys
tätä turkulaiset muuten mielel-
lään kesäasunnoistaan käyttä-
vät ja korostavat siten samalla
huvilanomistuksen demokraat-
tista luonnetta. Vuosisadan
vaihteen huvilatonttien keskiala
2—3 ha on niinkään pienenty-
nyt kymmenenteen osaan. Var-
haisvaiheessa kuului puutarha

elimellisenä osana kesähuilaan,
mutta nykyisin se saattaa puut-
ta niistä kokonaan, eikä puu-
tarhanhoito enää tunnu miel-
lyttävän kesäasukkaiden enem-
mistöä.

AMMATTIRAKENNE

Huvilan hankintaedellytys-
ten tasoittuminen ilmenee muun
muassa huvilanomistajien am-
mattirakenteen muuttumisena.
Oheisessa kuviossa on esitetty
turkulaisten huvilanomistajien
ammattien prosentit jakau-
mat vuosilta 1925, 1938 ja 1958.
Muutos on todella selvästi to-
dettavissa, etenkin jos vielä
mainitaan, että esim. v. 1910
ylin ryhmä käsitti 90 % huvi-
lanomistajista ja että v. 1958
jälkeen teollisuus- ym. työntekijöiden osuus on yhä kasva-
nut. Kesämökki alkaa siten olla
jokamiehen omaisuutta, eikä
enää harvojen yksinoikeutta.

Kaikki turkulaisperheet eivät
kuitenkaan vielä kykene tavan-
omaisten tulojensa turvin hanki-
maan itselleen omaa mökkiä,
mutta uutteruutta ja keinoja
on, joilla taloudelliset esteet
voitetaan. Niinpä pienituloisten
kesämökinomistajien vaimot
osallistuvat ansiotyöhön suh-
teellisesti useammin kuin muut
vastaavat turkulaiset perheen-
äidit. Yhteistuimin vuokrataan
tai ostetaan ranta-alueita ja
saaria, joille sitten kesä kesältä
nousee uusia viikonloppumajo-
ja. Etenkin rakennusalan am-
mattimiehet, mutta myös mo-
net muut, pystyttävät kesämök-
kinsä kokonaan itse tai talkoo-
voimin; joka viides turkulaishu-
vila onkin syntynyt juuri tällä
tavoin. Todettakoon lisäksi, et-
tä lähes puolet nykyisistä huvi-
lanomistajista on ottanut aktii-
visesti osaa rakennustyöhön ja
että 2/3 on suorittanut ainakin
vähäisiä korjauks- ja sisustustyö-
itä. Amatööritöinä tehdyt kesä-
mökkit — antakoot arkkitehdit
niistä minkälaisen arvonsan-
tahansa — kuvastavat joka ta-
pauksessa rakentajansa suurta
yritteliäisyyttä ja työniloa. Hu-
vilaelämän saaman suosion voi-
neekin osaltaan tulkita mielen-
osoitukseksi liian valmiiksi
suunniteltua ja yksilön toiminta-
tapapautta liiaksi rajoittavaa
kaupunkielämää kohtaan.

TURKU EILEN JA TÄNÄÄN 3.

Siitä lähtien kun C. L. Engelin asemakaava hyväksyttiin vuonna 1828 on Kauppatori ympäristöineen muodostanut Turun varsinaisen keskustan. Tosin rakennettiin kaupungin edustavimmat talot Tuomiokirkon läheisyyteen ja Läntisen Rantakadun varrelle, mutta tämä tapahtui lähinnä siitä syystä, että kaupungin rakennusjärjestyksen mukaan oli pakko rakentaa kivistä näillä alueilla; pelättiin nimittäin, että tuli uuden tulipalon sattuessa muuten voisi toistamiseen levitä yli joen. Kaupankäynti siirtyi kuitenkin ennen pitkää Kauppatorin ympäristössä oleviin kortteleihin.

Tällä kertaa on aiheenamme eräs torinkulma, jossa juuri viime aikoina on tapahtunut suuria muutoksia, nimittäin Wiklundin kulma. Aukeaman ensimmäinen kuva on vanhimpia Turussa otettuja valokuvia. Kulmarakennuksen asusta voidaan nimittäin päätellä, että kuva on otettu viimeistään vuonna 1867, mahdollisesti jo ennen sitä. Itse asiassa rakennettiin kaikki kuvassa olevat rakennukset jo 1830-luvulla — lukuunottamatta tähtitornia, joka valmistui jo vuonna 1818 — joten voisimme sanoa, että kuva antaa meille käsityksen siitä, millainen torin laidassa oleva asutus oli noin 130 vuotta sitten. Kaksikerroksisia kivirakennuksia oli ainoastaan kadunkulmissa, muut rakennukset olivat puuta ja yksikerroksisia. Mittakaava oli toinen kuin nyt, joten C. L. Engelin tuoretorinrakennus istuttamattomalla Vartiovuorella näytti paljon suuremmalta kuin nykyään.

Kuvan vasemmassa reunassa olevan puurakennuksen piirsi hoviokudenaktuaari ja amatööriarkkitehti Charles Johnsson vuonna 1831, jolloin tontin omisti kaupunginvouti Anders Forssman. Keskellä kuvaa olevat rakennukset ovat seuraavalla tontilla, kulmatontilla, ja ne rakennettiin vuosina 1836—37 kaupunginarkkitehti P. J. Glychlin vuonna 1831 tekemien pii-

rustusten mukaan; rakennuttajana oli kaupunginkasööri B. E. Stadigh. Siihen aikaan kun kuva otettiin, 1860-luvulla, siirtyivät ne kuitenkin kauppias G. A. Lindblomille. Kivisen kulmarakennuksen torinpuoleisessa julkisivussa oli tässä vaiheessa vielä vain seitsemän ikkuna-akselia. Kuvan oikeassa reunassa näkyy kultaseppä O. R. Lundgrenin talo, jonka kivinen kulmarakennus on tunnetun Charles Bassin piirtämä ja vuodelta 1831.

Seuraava kuva on otettu noin 30 vuotta myöhemmin, 1890-luvulla. Kulmarakennus on vasem-

paan päätyynsä saanut kaksi ikkuna-akselia käsittävän lisäyksen; tämä tapahtui muuten jo vuonna 1867 arkkitehti C. J. von Heidekenin laatimien piirustusten mukaan. Tärkein muutos on kuitenkin siinä, että ennen niin kookkaan kulmarakennuksen viereen on tullut aivan uutta mittakaavaa edustava kerrostalo, ns. "Lindblomin kivimuuri", joka rakennettiin vuosina 1889—91 arkkitehti K. V. Reiniuksen tekemien piirustusten mukaan. Vanhat palon jälkeen pystytetyt talot olivat rakennetut rauhalliseen ja arvokkaannäköiseen empiretyyliin. Myöskin tyyllisesti edusti Lindblomin talo jotakin uutta; se kuului ns. tyylijäljittelyn aikakauteen. Koko julkisivulla oli koristelu tuhlailleen runsasta käsitäten karyatideja, pylväitä, ulkonemia ja listoja. Näiden yksityiskohtien taiteellinen arvo ei kuitenkaan ollut suuri niiden ollessa tehdasvalmisteisia ja tehtyjä kipsistä ja sementistä. Mikäli tiedetään oli arkkitehti valinnut ne saksalaisesta mallikirjasta. Lindblomin talo oli luultavasti eräs maan kaikkein eniten kortisteiluista.

Viimeinen kuva näyttää meille millainen sama torinkulma on tänä päivänä. Lindblomin talo purettiin vuonna 1956, ja samaan aikaan hävitettiin myös sen vasemmalla puolella ollut puurakennus. Tilalle tuli nykyaikainen kerrostalo,

Kaupungininsinööri
P. E. Karsten:

Työ, kulutus, tuotanto

Yhteiskunnassa esiintyy kossoli toimintaa, josta emme kernaasti näe muodostuvan itsestarkoitusta. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta voidaan mainita vaikkapa valtion virastot ja laitokset, jotka eivät ole olemassa itseään varten vaan kansaa varten, jota ne on asetettu palvelemaan. Niinkään eivät kuntien laitokset ja niiden toiminta ole mikään itsetarkoitus.

Korostan kuitenkin erikoisesti sitä, että kunnan työt eivät sinänsä saa muodostua miksi-kään päätarkoitukseksi. Niitä ei normaaliaikoina ole järjestettävä työvoiman sijoittamismielessä vaan sen takia, että tuotanto- ja elinkeinoelämän ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi välttämättömät työt tulisivat suori-

tetuksi. On luonnollista, että tämä kenttä muodostuu varsin laajaksi ja että siinä esiintyy tehtäviä, jotka eivät suoranaisesti palvele elinkeinoelämää kuten esimerkiksi erinäiset kulttuuriin ja taiteeseen liittyvät toimet ja tehtävät, ellei nyt katsota, että teollisuuskin joskus voi olla teatterin tarpeessa. Joka tapauksessa valtaosa kunnan toiminnasta kohdistuu nimenomaan elinkeinoelämän tarpeiden tyydyttämiseen. Niinpä teollisuus- ja elinkeinoelämä tarvitsevat toiminnassaan esimerkiksi liikenneväyliä, sata-

maa, sähkövoimaa ja vettä, joista kaupunki huolehtii.

Mutta siitä huolimatta, että kunnan toiminta on elinkeinoelämälle elintärkeää, on muistettava, että yleiset työt ja kaupungin laitokset muodostavat ainoastaan yhden pienen rattaan suuressa työkoneläimessä. Tämän rattaan käyttö ja kunnossapito muodostavat osan elinkeinoelämän tuotantokustannuksista. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että kustannukset tämän koneiston osan kohdalla pysyvät kohtuuden rajoissa.

Vaikka joistakin määrättyistä töistä ja työkentistä ei saisi muodostua mitään itsetarkoitusta, voidaan väittää, että työ sinänsä voi hyvinkin muodostua tekijälleen tällaiseksi, oli sitten kysymys yleisistä tai yksityisistä töistä. Väheksymättä lainkaan työn tulosten merkitystä voidaan todeta, että työllä sinänsä on oma kasvattava, kehittävä ja viihdyttävä merki-

lo, sekä Wiklundin tavaratalon matala osa. Pari vuotta sitten tuli kulmarakennuksen vuoro häipyä näyttämöltä, ja siinä kohoo nyt Turun Osuuskaupan korkea toimitalo. 1830-luvun matalista ja tyylikkäästä rakennuksista on yksi ainoa

enää jäljellä, nimittäin Bassin luomus vastakkaisessa kulmassa. Mutta mikäli huhut pitävät paikkansa, on senkin kohtalo jo sinetöity.

C. J. Gardberg

tyksensä. Normaali terve ihmisen ei viihdy ilman työtä ja toimintaa. Se seikka, että meistä valtaosa tekee työtä toimeentulonsa takia, ei merkitse sitä, että olisimme onnellisempia, jos voisimme elää ja eläisimme täysin toimeettomina. Me pyrimme työssämme määrättyihin henkisiin tai aineellisiin tuloksiin, mutta saavutamme siinä ohessa jotain muutakin, joka ei ole rahassa arvioitavissa. Toisin sanoen: tarvitsemme työtä myös työn itsensä takia.

Mitä työn suoritusapoihin tulee, ovat ne meidän aikakautenamme kokeneet ennennäkemättömän mullistuksen. Kone on yhä enenevässä mitassa korvannut ihmisvoimin suoritettua työn ja seuraukset tästä ovat johtaneet ennakkolta arvaamattomaan kehitykseen nimenomaan kehittyneiden kansakuntien keskuudessa. Työn koneistuminen, jota on tapahtunut kodoissa, tehtaissa ja työmailla ja joka on lyönyt leimansa niin yksityiseen kuin yleiseen toimintaan, on ratkaisevasti muuttanut yhteiskunnan rakennetta. Yleensä on tämä yhteiskunta kuitenkin pystynyt sopeutumaan muututtuneeseen tilanteeseen ja kaikista koneellistamiskauden alkuaikoina esitetystä synkistä ennustuksista huolimatta pystynyt tarjoamaan työtä ja elinmahdollisuuksia kaikille jäsenilleen. Elintason nousua on tapahtunut rinnan tuotannon koneellistamisen kanssa, kun taas maat, joissa koneellistamista ei ole tapahtunut, ovat jääneet elintasossa jälkeen.

On kuitenkin esiintynyt pulakausia, jolloin täystyöllisyystä ei ole voitu ylläpitää ilman yhteiskunnan erikoistoimenpiteitä. Tällaisten toimenpiteiden välttämättömyydestä ja yhteiskunnan velvollisuuksista ylläpitää työllisyyttä ei nykyään enää olla eri mieltä. Menettelytavoista sensijaan voidaan hyvinkin väitellä. Jos ja kun työttömyyden torjumiseksi työko-
neet ajetaan varastosuijiin ja kanget ja lapiot kaijetaan esille, on kysymyksessä ilmeisesti menetelmä, jota voidaan verrata särkyä poistavaan lääkkeeseen. Potilaan tila muodostuu miellyttävämmäksi, mutta tauti jatkuu.

Kaupungininsinööri P. E. Karsten piti oheisena julkaistun puheen Turun-päivänä työn juhlassa.

Oikean lääkkeen keksiminen on vaikeampaa ja lisäksi se on olennavasti huomattavasti karsaampaa. Sen asian käsittely ei kuitenkaan kuulu tämän esityksen piiriin. Tosiasia on kuitenkin se, että kaikki merkit tällä hetkellä viittaavat kiristymiseen työmarkkinoilla. Toivottavaa on, että työllisyystilanne ei muodostu sellaiseksi kuin 50-luvulla. Valtiovallan taholta on esitetty lehdistössä arvelu, että työllisyystiötä on ensi vuonna lisättävä 20 %:lla. Nähtäväksi jää, pitääkö tämä arvio paikkansa. Joka tapauksessa on ilmeistä, että jokaisen kansalaisen velvollisuus on tehdä omalta kohdaltaan voitavansa uhkaavan kehityksen torjumiseksi. Työ on sikäli erikoinen hyödyke, ettei se tekemällä vähene. Työttömyyttä ei torjuta tekemällä vähemmän työtä vaan tekemällä enemmän ja kulluttamalla vähemmän.

Yleisenä piirteenä työmarkkinakuva on nykyään havaittavissa korkealuokkaisen ammattityövoiman puute. Toisaalta taasen enemmän tai vähemmän kouluttamattoman apu-työvoiman kysyntä on vähemmän pain koskien tämä niinhyvin mies- kuin naistyövoima. Ammattitaito on meidän päiviemme tunnus ja avainsana ja tien laajempaan ja syvempään ammattitaitoon muodostaa tehostettu ammattikoulutus.

Vaikka työllä on jo sinänsä merkitystä tekijälleen, on sen

tuloksilla tietenkin oma kannustava vaikutuksensa. Työn tuloksina olemme kuluneina sodanjälkeisinä vuosina tottuneet näkemään yhä kasvavassa määrässä uusia asuntoja ja asuntoalueita, uusia liikenneväyliä, kulutustarvikkeiden runsausta, autokannan lisääntymistä, julkisia rakennuksia, urheilulaitoksia, kouluja, sosiaalisia laitoksia, puistoja, lyhyesti sanoen voimakkaasti nousevaa elintaso-
Tämä kaikki on sinänsä varsin myönteistä ja ilahduttavaa, mutta muistettavaa on, että elintaso ei voi takaiskuitta nousta enempää, kuin mitä tuotannon kasvu sallii. Teollisuutta on kehitettävä rinnan asutustoiminnan ja muun elintärkeän mutta tuottamattoman investoinnin kanssa, työsaavutusten on kohottava rinnan elintason kanssa.

Muistuu tässä yhteydessä mieleen Englannin pääministeri MacMillan. Hiljattain Suomessa käydessään hän kiinnitti huomiotamme maassamme vallitsevaan korkeaan elintasoon eli toisin sanoen suureen kulutukseen. Takaisin kotimaahansa palattuun pääministeri rentoutui metsästämillä erään sukulaisensa maatilalla. Tällöin muuan lontoolainen vaaturialainen aikakauslehti kiinnitti huomiota siihen, että herra pääministerin metsästysasu oli lähtöisin vuodelta 1937 eli siis 26 vuoden ikäinen. Pääministeri MacMillan on ilmeisesti säästäväisen politiikan kannattaja. Nostan hattua herra pääministerille ja toivotan kaikille työkykyisille turkulaisille työtä ja työiloa.

TURKU-SEURA — ABO-SAMFUNDET r.y.

Taloudenhoitaja - Ekonomichef
Paavo Suominen, Puutarhakatu
29, puh. - tel. 22 670, 11 859.

Pääsihteeri ja toimisto - Gen.
sekretäreare och byrå

Erdci Vuori, Kellosoittajankatu
3—7 A 21, puh. - tel. 19 575.

Svenskspråkig sekretäreare -
Ruotsinkielinen sihteeri

Carl Jacob Cardberg, Träd-
gårdsg. 46 A, tel. - puh. 10 852
Postiisäntä Tu 32300

Liity jäseneksi Turku-seuraan -
Bliv medlem i Abo-samfundet

Mikko Ossa:

YRJÖ KOSKISEN TURUN VUOSI

Suomalaiskansallinen liike oli aina Krimin sodan vuosiin saakka 1850-luvun puoliväliin puhtaasti ruotsinkielisen säätäläisväestön sisäinen harrastus. Näille harrastuksille alttiiksi joutui nuoruudessaan myös Georg Zachris Forsman, ruotsinkielisen opettajaperheen vesa Vaasasta. Hän kehitti kansallisia ajatuksiaan ylioppilasvuosinaan sekä edelleen aloittaessaan sanomalehtimiestoimintansa Turussa.

Yrjö Koskinen.

Suoritettuaan yliopistossa filosofian kandidaatin tutkinnon Forsman, kirjailijanimeltään Yrjö Koskinen, tuli syksyllä 1853 Turun yläalkeiskoulun toisen kollegan viransijaiseksi. Niin ikään hän ryhtyi marraskuun alusta lukien toimittamaan Abo Tidningaria. Lehden muu toimituskunta oli lähinnä kaunokirjallisuuden harrastajia, mikä houkutteli Koskista kokeilemaan kaunokirjailijana samalla kun hän aloitti yhteiskunnallista uudistustyötä.

Tällöin elettiin vielä Nikolai I:n hallituskauden loppuvaiheita, jolloin lehdistä voitiin sen suurin tarkan valvonnan vuoksi sanoa maan asioista varsin vähän. Niinpä Koskinenkin sai olla sanonnoissaan hyvin varovainen. Sitä enemmän hän kuitenkin muina miehinä huomautteli, miten muualla oli asiantilaita, ja lukijakunta kyllä ymmärsi hänen tarkoituksensa.

Yrjö Koskinen kirjoitukset suomalaisen kansanosan puolesta olivat kiihottomia ja niillä oli tiettyä kannatusta juuri nuoren ruotsinkielisen sivistyneistön piirissä, jonne niiden sana lienee lähinnä ollut suunnattu. Keväällä 1854 hän kirjoitti kahdesti esitöksi-
tään, että Henrik Gabriel Portnanin teokset painettaisiin uutena laitoksena, jossa olisi suo-

menkielinen käännös alkuperäisen tekstin ohella. Ehdotus ei kuitenkaan tuottanut mitään tulosta.

Saman vuoden kesällä Koskinen julkaisi lehdestä laajan kirjoituksensa "Miksi maan kieli ei ole päässyt vielä luonnollisiin oikeuksiinsa?" Kirjoittaja antoi tässä tunnustuksen maan ruotsinkieliselle sivistyneistölle, jota heräte oli lähtenyt. Mutta hän vaati myös, että sen avulla työ oli saatettava päätökseen.

Koskinen esitti artikkelissaan yksityiskohtaisen suunnitelmansa suomen kielen aseman parantamiseksi lähitulevaisuudessa. Ensimmäinen askel olisi suomen tekeminen koulujen opetuskieleksi. Kirjoittaja oli pohtinut kysymystä hyvin tarkoin, sillä hän esitti muutokset toteutettavaksi väitellen, ensinnsä uskonnon opetuksessa ja vasta sen jälkeen muissa aineissa. Hän ei myöskään vaatinut kielen muutoksen toteuttamista samanaikaisesti kaikissa kouluissa, vaan ensiksi puhtaasti suomenkielisen sisämaan oppilaitoksissa.

Kirjoituksessaan Koskinen esitti ensi kerran julkisesti ruotsinkieliselle sivistyneistölle tulevaisuuden ohjelmansa. Hän ei voinut eikä halunnutkaan kirjoittaa jyrkästi, sillä hän ei

ollut ajatuksissaan vielä paljoakaan pitemmällä kuin nuori ruotsalaisisivistyneistö. Uutta tässä ohjelmassa oli lähinnä se porrastus, jota Koskinen ehdotti hankkeen toteuttamiseksi väitellen.

Forsman-Koskinen ei toiminnut Turussa kuin vuoden ajan, Abo Tidningarin toimittajana vain vajaa kymmenen kuukautta. Syksyllä 1854 hän näet muutti Vaasaan saatuaan sieltä viran lukion apulaisena. Lyhyeksi jäi siten Turun kausi, mutta merkitykselliseksi se ei kuitenkaan muodostunut.

Erää vanhan polven historiantutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että Koskinen aloitteli sanomalehtimiestoimintansa Turussa vapaamielisenä maailmanparantajana. Tämä väite on kuitenkin hieman yksipuolinen. Hänessä saattoi olla joitakin maailmanparantajan piirteitä, mutta hänellä oli myös vakava pyrkimys suomalaisen kansanosan aseman parantamiseen. Tässä suhteessa lyhyt Turun-kausi oli muurroskautta hänen kehityksessään, Vaasasta alkoi sitten jo kuulua aivan toisenlaisia ääniä. Niiden julkittomisen mahdollisti keisari Aleksanteri II:n nouseminen valtaistuimelle ja vapaampien aikojen koittaminen Suomen suuriruhtin-
naan maassa.

Arbetet för de gamlas väl är numera en lagstadgad del av samhällets sociala gärning. Den yttre miljön för denna gärning har under tiden mycket förändrats och vidgats. Aldringsvården är därför kanske rent av den sociala arbetsform, som mest lyhört måste söka svar på frågan om var de mest brännande hjälpbehoven i dag finns. Detta kräver inte bara den sociala rättvisan utan även den känsla av tacksamhet ett samhälle alltid bör känna inför de generationer, som redan gjort sin egentliga arbetsinsats i livet. Firandet av en speciell "De gamlas dag" är ett uttryck för detta ansvar och denna tacksamhet. Men vid sidan av den lagstadgade åldringsvården har även den privata offerviljan och företagsamheten gjort sig gällande. Man har velat ge de gamla någonting utöver den sociala trygghet som samhället genom sina vårdorgan erbjuder dem.

Det torde vara av interesse att här i dag som ett åboensiskt inslag i dagens festprogram yttra några ord om de privata insatserna inom åldringsvården område i vår stad. Alla åbabor känner till att det finns tre gamla privata åldringshem här i Abo. De är Hemmet vid Observatoriebacken samt Gubbhemmet och det s.k. Candeliska åldringshemmet vid Barkbacken. I min framställning begränsar jag mig till dessa tre hem, emedan de fortfarande är i funktion och samtidigt torde vara för de flesta av oss åtminstone till namnet välkända. Tiden medger ingen presentation av hemmens nutida verksamhet. Därför försöker jag i det följande endast belysa frågan huru dessa tre hem för de gamla kommit till.

"Hemmet"

I november 1885 höll en grupp kända åbabor ett möte i ett angeläget socialt ärende. Man ville i Abo åstadkomma ett hem för ålderstigna fruntimmer, där 20 interner kunde mot skälig ersättning erhålla bostad, kost och vård. Bland initiativtagarna till den

na sammankomst var bl.a. grevinnan Hortense Creutz, ärkebiskopinnan Amanda Renvall, domprostinnan Johanna Hjält, doktorinnan Alma Kynberg, hovrättsassessorn Karl Sjöros och hans hustru Elise, handlanden Gustaf Albert Petrelius och hans hustru Anna och politieborgmästaren Fredrik Juselius. Gruppen hade i en skrivelse av den 27. november 1885 vänt sig till Sparbankens i Abo principaler och insättare med en anhållan om ett anslag om 30,000 mk ur bankens vinstmedel för ovannämnt behjärtansvärt ändamål. Banken lovade bevilja för ändamålet 20,000 mk. Vidare bidrog handlanden G. A. Petrelius med en donation om 20,000 mk "till grundfond för det tillärnade fruntimmershemmets underhåll". Föreningen "Hemmet"

tuerande möte vände sig direkt till stadsfullmäktige med anhållan om en lämplig funnen tomt för föreningen. Ärendet behandlades snabbt. Redan den 6. december 1886 överlät staden åt föreningen "Hemmet" dess nuvarande tomt i hörnet av Sirkkalagatan och Hemgatan, vid Observatoriebacken. Den 17. februari följande år godkändes de av stadsingenjören Artur Kajanus för "Hemmet" gjorda ritningarna. Byggnadsarbetet kunde börja. Redan i direktionens protokoll av den 24. november 1887 finnes följande anteckning: "Anmälades att föreningens asyl jemte därtill hörande uthusbyggnad numera voro uppförda samt den förstnämnde jemväl delvis inredd". Hemmet öppnades den 1. september 1888 samt invigdes med en enkel högtidlighet sön-

Tre gamla hem

Filtri Aarre Helander

höll på att ta gestalt. På ett förberedande, allmänt sammanträde, som hölls den 16. april 1886, godkändes föreningens stadgar. Medlemsankaffningen kunde vidtaga. På föreningens konstituerande sammanträde den 16. november 1886 kunde redan i protokollet antecknas att i föreningen inträtt 43 ständiga och 235 årsmedlemmar. Vid val av direktion blev borgmästare Juselius dess ordförande. Till övriga medlemmar valdes handlanden G. A. Petrelius (som senare även valdes till "Hemmets" verkställande direktör), hovrättsassessorn Karl Sjöros och hans hustru Elise, handlanden Gustaf Hoffstedt, grevinnan Hortense Creutz och ru Hedvig Silen. Direktionen hade till sin främsta uppgift att anskaffa en lämplig tomt för "Hemmet". Redan två dagar efter föreningens konsti-

dagen den 30. i samma september. Av hemmets 30 platser blev redan första året 26 besatta, och vid ingången av 1893 var internernas antal 35. De totala byggnadskostnaderna steg enligt årsberättelsen av den 16. oktober 1888 till c:a 94,000 mk. Av denna summa hade Sparbanken i Abo anslagit 46,500 mk. Resten hade influtit genom privata donationer och medlemsavgifter.

"Hemmet" vid Observatoriebacken hade kommit till.

Gubbhemmet

Initiativet till den förening, vars uppgift var att upprätta ett gubbhem i Abo, togs av bokförläggaren G. W. Wilén. I samband med sitt silverbröllop hade han och hans hustru Augusta F. Waleur för nämnda ändamål donerat 10,000 mk.

Gävobrevet är daterat den 22 september 1891. I gävobrevet bestämmes bl.a.

- att blivande Gubbhemmet i Abo bör inrättas till förmån för äldre män tillhörande företrädesvis ståndspersonklassen och bosatta i Abo
- att dess organisation bör i tillämpliga delar ske efter samma plan, som blivit följt vid det i Abo redan några år befintliga "Hemmet" för fruntimmer.

För saken intresserade personer sammanträdde — därtill uppmånade av donatorn Wilén i otens tidingar — i Teaterfoyen för att dryfta frågan. Uppmaningen hade hörsammats av 16 personer, alla på sin tid kända åbabor. Till mötets ordförande valdes Hushållningssällskapets sekreterare, magister Ernst Rönnbäck och till sekreterare dåvarande vicehäradshövding P. E. Svinhufvud. Föreningen grundades och dess stadgar godkändes av guvernören i Abo och Björneborgs län den 12 maj 1892. Enligt stadgarnas § 7 gällde för inträde bl.a. följande villkor:

- a) uppnådd 60 års ålder
- b) hederlig vandel
- c) att sökande varit medlem av Abo kommun under minst 10 kalenderår närmast före den tid inträde begäres
- d) avsaknad av nämnevärdförmögenhet

Vid sammanträdet den 7 oktober 1892 utsåg styrelsen till sin ordförande och kassör bokförläggaren Wilén, till verkställande direktör kommunalrådet (f.d. handlanden) Gustaf Albert Petrelius och till sin sekreterare hovrättsassessorn G. M. Telén.

Den nya styrelsens första uppgift blev att insamla medel som skulle göra det möjligt att realisera planerna. Under de tjugo första åren av sin tillvaro mottog föreningen gåvor på sammanlagt något över 350,000 mk. Redan i början av 1900-talet upptogs även tomfrågan. Förening hade fäst sig vid en tomt belägen på Multavierubergets norra sida. Man vände sig med en anhållan till Stadsfullmäktige. Resultatet blev posi-

tiv. Vid sammanträdet den 29 september 1904 överlät stadsfullmäktige föreningen Gubbhemmets nuvarande tomt på Barkbacken.

Ar 1906 vidtog tomtens byggande. I juni uppgjordes med arkitekten Fritiof Strandell kontrakt om utarbetandet av ritningarna till föreningens hus. Enligt entreprenadkontraktet skulle huset stå färdigt i fullgott skick den 1 juni 1908. Vid årsmötet i maj 1908 kunde sedan styrelsen meddela att hemmet kunde öppnas. I oktober samma år flyttade de tolv första skyddslingarna in. Envar fick sitt eget rum, som de fick själv möblera. Det nya hemmet invigdes den 1 november 1908. Dagen därpå ingick i AU en redogörelse för festligheterna. Den avslutas med orden: "Gubbhemmet gör ett i allo sympatiskt, hemtrevligt och gediget intryck. Abo samhälle är verkligen att lyckönska till den vackra stiftelsen. Vi giva säkerligen ett uttryck åt medborgarnas på denna ort tanke, då vi härmed till alla dem, vilka genom donationer, arbete och intresse verkat på tillkomsten av Gubbhemmet, uttala samhällets tack och erkänsla".

I dag, mer ett halft århundrade senare, fyller Gubbhemmet fortfarande en viktig uppgift inom den åboitiska åldringsvården. Samtidigt är även det ett beaktansvärt tecken på den sociala ansvars känslan inom den privata sektorn i vår stad.

Tjänarinnehemmet

År 1907 utsåg Handelssocieteten i Abo pensionsanstalt den delegation för att taga under omprövning huruvida ett hem för ålderstigna tjänarinnor kunde uppföras och underhållas i Abo med de medel, som här för donerats av åborna. Saken fick dock falla, emedan medlen, vilka sammanlagt utgjorde 433,200 mk, inte ansågs räcka till. Två av donatorerna hade nämligen ställt som villkor för sin donation att hemmet bör inrymma minst 50 platser.

Saken togs åter upp tre år senare. Den 10 mars 1910 erhöill nämligen änkefru Amanda Candolin att den ovannämnda

pensionsanstalten skulle ännu utse en kommitté för företagens realisering. Samtidigt meddelade fru Candolin, att de medel, som hon jämte hennes avlidne make, fabrikören Carl Efraim Candolin, för detta ändamål donerat, skulle nu kunna utbetalas, så snart byggnadsarbetet vidtagit. Kommittén tillsattes. Den sammanträdde första gången den 25 april 1910 varvid politieborgmästaren R. v. Willebrand utsågs till kommitténs ordförande. Till sekreterare utsågs justitierådmannen A. Gröndahl.

Stadgarna för den blivande inrättningen stadfästes av guvernören den 9 januari 1911. Hemmet fick namnet "Borgerskapets i Abo hem för ålderstigna tjänarinnor". Namnet ändrades senare vid föreningen 50-årsjubileum till "Candeliska åldringshemmet".

Stadsfullmäktige hade redan den 27 juni 1910 överlätit för ändamålet lämplig funnen tomt på den s.k. Barkbacken. Prästvälan för uppförande av ritningarna utlystes den 9 december 1910 och samtidigt meddelades att det hela gällde endast Abo-arkitekterna.

Inom utsatt tid inlämnades fem tävlingsförslag. Som segrade utgick förslaget "Otium", som befanns vara gjort av arkitekten Albin Richardsson. Byggnadsarbetet vidtog den 14 augusti 1911. Taklagsöl kunde firas den 3 augusti 1912. Hemmet invigdes den 29 april 1913. Byggnaden hade som fullt färdig kostat c:a 340,000 mk. Dess 47 rum kunde bereda plats för inemot 60 gäster. Inte mindre än ett 50-tal av platserna blev genast upptagna.

Så kom det gamla Tjänarinnehemmet till. I dag, 50 år senare, ger det renoverat med sina 57 platser under namnet Candeliska Åldringshemmet fortfarande ett effektivt bidrag på den frivilliga åldringsvårdens sektor i Abo.

I våra dagar har Abo stad rätt erkännande för att verksamhet åldningarna till fromma. Vi har dock all anledning att inte glömma de behjärtade personer som med sina insatser skapade de tre gamla "hemmen" i Abo.

Kauppaneuvos Hugo Helander

— turkulainen yrittäjä ja patriootti

Luonnonkauneuden, taiteen ja ihmisen ystävä ei enää astele elämänmyönteisillä askeleillaan Turun katuja. Aurajoen kauniit rantamat ovat menettäneet jokapäiväisen ihailijansa. Kauppaneuvos Hugo Helanderin reipas ja kanssaihminen kunnioittama suuri persoona on siirtynyt joen toiselle puolelle.

Hugo Helander oli turkulaispatriootti, yrittäjä ja kulttuuripersoonallisuus. Hän näki koko yhteiskunnan työn ja toiminnan myönteisessä valossa pysyen itse pitkän elämänsä loppuun saakka nykypäivän tasalla joka suhteessa. Hän oli kaukonäköinen mies, jonka ansiot on arvostettava korkeimmiksi mahdollisiksi. Käytännön ihmisen, rohkean yrittäjän ja hyvien aatteiden miehen ominaisuudet yhittyivät hänessä sopusuhteisella tavalla.

Kauppaneuvos Helander syntyi 24. 12. 1873 "paljasjalkaisena turkulaispoikana" kuten hän itse sanoi. Hänen isänsä, joka jouluaattona hieman vaille 90 vuotta sitten sai ottaa vastaan tervetulleen joululahjan perheeseensä, oli kenkätehtailija Johan Helander. Vuonna 1892 Hugo Helander sai Turun Kaup-

paopiston päästötodistuksen kirjoittaen sitten ylioppilaaksi Turun Ruotsalaisessa Klassillisessa Lyseossa vain kolme vuotta myöhemmin. Hänen kaukonäköisyyttään kuvaavat omalla tavallaan monet opintomatkat useisiin Euroopan maihin. Muutoinkin hän oli asettanut päämääräkseen nousun tyvestä puuhun. Tätä todistavat hänen harjoittelijapaikkansa parissakin liikkeessä. Ensimmäisen oman yrityksensä hän perusti v. 1904 Kauppiaskatu 4:ssä. Liike oli tarkoitettu kotimaisten tuotteiden tukkumyyntiä varten. Seuraavana etapina oli myös vähittäismyynnin aloittaminen sekä liikkeen kehittyessä siirtyminen uuteen paikkaan Aurakadun varrelle. Tämän jälkeen yritys on kehittynyt tasaisesti. Oy Hugo Helander ja Poika Ab:llä, jonka pääjohtajana kauppaneuvos Helander toimi kuolemaansa saakka, on ollut jo pitkän aikaa monia sivuliikkeitä. Erityisesti todettakoon monet läheiset ja kiinteät suhteet ulkomailla toimiviin tekstiilialan yrittäjiin.

Talouselämän vapauden puolustaminen, yrityshalun tunnustaminen ja arvostaminen

Jatk. s. 28

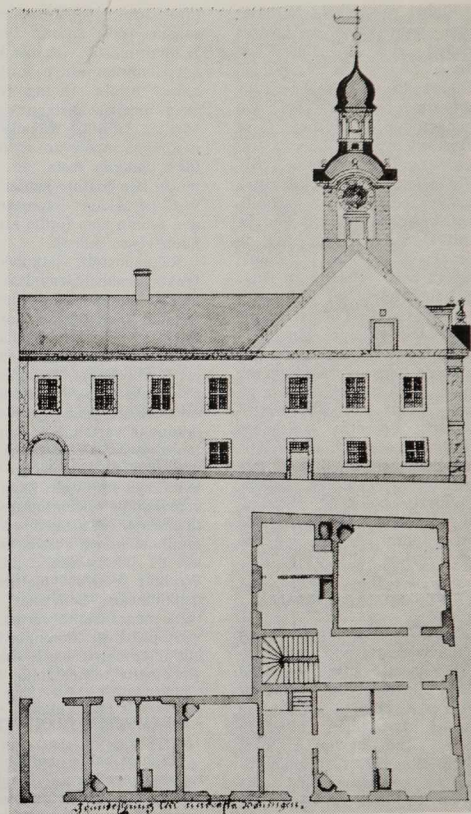

Kauppaneuvos Hugo Helanderia pyydetään Lounais-Suomen yrittäjämatrikelin jäseneksi muutamia päiviä ennen hänen kuolemaansa. Lounais-Suomen yrittäjää edustavat puheenjohtaja Sakari Laapas ja toiminnanjohtaja Veikko Eräkare.

ESAIAS WECHTER

Turun raatihuoneen rakennustöiden valvoja

Esaias Wechter on jättänyt nimensä Turun historiaan ennen muuta eräänä 1700-luvun huomattavimpana turkulaisena teollisuusmiehenä ja valtiopäiväpoliitikona. Hän polveutui vanhasta Väktare-suvusta, jonka alkujuret ovat löydetävissä Turun luostarikorttelista. Esaias Wechterin isä oli suurkauppias, mutta toimi isonvihan aikana vv. 1714—1716 Turun oikeuspormestarina.

Piirroskuva Turun raatihuoneesta sellaisena kuin se on alunperin ollut.

Esaias oleskeli sotavuodet Tukholmassa, mutta palasi heti Uudenkaupungin rauhanteon jälkeen Turkuun. Täällä hän ryhtyi vaikeissa oloissa jatkaamaan isänsä liikettä onnistuen lyhyessä ajassa saamaan taloudellisen asemansa kuntoon. Vilja- ja suolakauppiaa Wechter kohosi 1730-luvulla jo tasa-arvoiseksi muiden kaupungin suurkauppiaiden rinnalle. Kojoamillaan pääomilla Wechter perusti Turkuun laivaveistämön ja v. 1738 Suomen ensimmäisen verkamanufaktuurin "spinnhuuseineen".

Suurkauppiaina Wechter jou-

tui myös osallistumaan Turun kunnalliselämään. Porvaristo valitsi hänet todennäköisesti v. 1732 erääksi kaupungin vanhimmista. Wechterille uusi luottamustoimi merkitsi osallistumista monien kaupunkia koskevien asioiden käsittelyyn.

PIIRUSTUKSET LAADITTIIN

Turkua oli v. 1728 kohdannut paha tulipalo, joka hävitti suuren osan kaupunkia. Tämän seurauksena kaupungin porvaristo joutui pohtimaan uuden raatihuoneen rakentamista vanhan ränsistyneen ja heikkokun-

toisen tilalle. Asiakirjoista ilmenee, että maistraatti kääntyi kaupungin vanhinan puoleen kysyen näiden neuvoa. Maistraatti päätti kesäkuussa 1733 pitämässään kokouksessa rakennustöiden aloittamisesta. Töiden johto uskottiin saksalaisen muurimestari Bernerin huostaan. Berner laati myös uudesta raatihuoneesta piirustukset. Porvaristo päätti vielä saman vuoden elokuussa kerätä verotuksella varat rakennustöitä varten.

Kaupungin vanhimmat valitsivat huhtikuussa 1735 Esaias Wechterin raatihuoneen raken-

stöiden valvojaksi. Wechter toimi saamassaan tehtävässä ripeästi, sillä jo toukokuun alussa hän esitti kaupungin vanhimille ja maistraatille Bernerin huomautukset. Rakennustöihin tarvittiin tässä vaiheessa mm. peltilevyjä tornin kattamiseen. Muuta katto-rakennelmaa varten tuli ostaa punaista hollantilaista kattotiiltä. Oli hankittava lisää lautoja, tontille tuodut huonot tiilet oli korvattava uusilla ja vanhat vietävä pois. Maistraatti suostui hankintoihin ja jo touko-kuussa ostettiin 1.000 tiiltä 130 kuparitaalarin kauppahinnalla.

Wechterille koitui myös monenlaisia harmejä raatihuoneen rakennustöiden valvomisen aikana. Niinpä hän väitti muurimestari Bernerin teettäneen raatihuoneeseen liian heikon kattorakennelman, joka ei muka kannattaisi tiilien painoa. Wechterin epäilykset osoittautuivat kuitenkin turhiksi, sillä Berner lupasi vastata kaikista mahdollisista vahingoista.

TYÖVOIMAA VÄHÄN

Riittävän työvoiman saanti oli jo huomattavasti vaikeampi ongelma. Niinpä keväällä 1735 rakennustyöt uhkasivat keskeytyä eräissä vaiheissa sopivan työvoiman puutteen takia. Kaupungissa ei näet tällöin ollut riittävästi ammattitaitoisia rakennusmiehiä, eikä porvaristo kiireisenä aikana halunnut lähettää palkkolisiaan töihin. Wechter valitti tästä kaupungin vanhimille. Pohdittuaan asiaa he päätyivät siihen ratkaisuun, että Wechterin tuli omin neuvoin hankkia sopivia työmiehiä ja maksaa näille kaupungin varoista palkkaa. Toimeliaana miehenä Wechter onnistui tehtävässään, ja rakennustyöt pääsivät taas vauhtiin.

ERÄS VALIKOHTAUS

Seuraavana keväänä, kun rakennus oli jo melko pitkälle valmiina, tapahtui jälleen Wechterille harmia aiheuttanut valikohtaus. Eräänä huhtikuun yönä torninarttija oli käyttäytynyt sopimattomasti vartiopaikallaan. Hän oli aiheuttanut siellä juovuspäissään mella-

taessaan sanoin kuvaamatonta saastaa ja hävitystä. Wechter ja muurimestari Berner joutuivat siivottamaan ja korjauttamaan tornin vahingoittuneen osan omalla kustannuksellaan vartiijan jäljiltä. Hänelle yöllinen meno muodostui myös kalliiksi. Sakkoja tosin ei tullut, mutta hän joutui kahtena päivänä peräkkäin istumaan kahden tunnin ajan torille asetetun puuevosen selässä.

Rakennustyöt jatkuivat kuitenkin rauhallisemmissa merkeissä. Rakennuksen viimeistelytöihin tarvittiin monenlaista erikoismateriaalia. Kesällä 1735 Wechter oli kirjeitse tiedustellut Tukholmasta, paljonko tulisi maksamaan laatikollinen ranskalaisista lasia raatihuoneen ikkunoita varten. Saatuaan vastauksena tietää hinnan olevan vain 19—20 ploitua laatikolta, hän suosittelee kaupungin vanhimille yhden laatikollisen tilaamista. Näin tapahtuikin, ja raatihuoneeseen saatiin ranskalaiset ikkunalasit. Edelleen Wechter neuvoi maistraattia hankkimaan Sauvosta 8.000 tiiltä muuraustöitä varten. Porvarit päättivät kuitenkin hankkia tiilet halvemmalla kaupungin omalta tiilitehtaalta.

WECHTERIN ALOITTEITA

Wechter halusi myös kullata raatihuoneen tornin huipun ja keskiosan. Hänen mielestään torniin tuli vielä hankkia lippu ja merkitä vuosiluku. Kultauksen kaupungin vanhimmat päättivät suostua, "koska kulta-aria siihen tarkoitukseen ei kuluisi paljon". Kultauustyö olikin jo kahdessa viikossa valmis.

Wechterin esityksestä päätettiin samana syksynä vielä hankkia rakennukseen ovet, tilata portaaliin lamppu Tukholmasta ja valmistuttaa raatihuoneen vankilaan rautaristikko.

Seuraavan vuoden keväänä ja kesänä tehtiin raatihuoneessa vielä viimeistelytöitä. Heinäkuussa Wechter sopi mm. erään sepän kanssa tornin reunustamisesta tinalevyillä. Myös maa-laustyöt suoritettiin Wechterin valvonnan alaisena. Ulkoseinät saivat kellertävän värisävyn, kun taas ikkunanpielet, katto-

ja seinien välilistat sekä nurkkaukset "marmoroiitiin" valkoisinisin väreihin ulko-ovien ollessa tummia. Raatihuone oli näin Wechterin huolellisen valvonnan seurauksena saatu valmiiksi ja odotti juhlaillisia vihkiäisiä. Rakennuksesta on säilynyt piirros, joka osoittaa talon asua valmistumisvuonna. Alakerrassa sijaitsi kaupunginkellari — Turun ensimmäinen ravintola — ja huutokauppakamari, maistraatti puolestaan kokoon-tui yläkerran huoneustossa.

Vihdoin lokakuun alussa 1736 pidettiin raatihuoneen juhalliset vihkiäiset. Tuomiokirkossa pidetyn Jumalanpalveluksen jälkeen saapui maistraatti in corpore maaherra Otto v. Yxkullin johdolla vihittävään rakennukseen. Kun kaikki olivat asettuneet paikoilleen Esaias Wechter piti kauniin kiitospuheen porvariston puolesta. Tämän jälkeen maaherra vihki rakennuksen käyttöön.

RAATIMIEHEKSI

Wechterin tulevalle poliittiselle uralle raatihuoneen rakennustöiden valvonta merkitsi paljon. Niinpä hänet jo v. 1740 valittiin Turun raatimieheksi, mutta pikkuvuhta katkaisi jo kahden vuoden kuluttua hänen lupaavasti alkaneen kunnallispoliittisen uransa.

Turun vanha raatihuone sijaitsi vieläkin samalla paikalla, mihin se Esaias Wechterin takan ja huolellisen valvonnan alaisena sekä muurimestari Bernerin asiantuntemuksella ja ammatitaidolla yli 200 vuotta sitten rakennettiin. Tulipalot tosin ovat tuhonneet sen kauniin tornirakennelman. Raatihuoneen portaalia säilytetään Turun historiallisessa museossa, Turkua esittävässä huoneessa.

Eero Pesonen

TILATKAA SUOMEN TURKU

Pata:

MIKSI?

Tämä on tosikertomus pienestä työstä, joka ei ymmärtänyt miksei mentykään uimaan vaikka aiottiin ja oli kuuma päivä ja eväitä koko korillinen. Juuri kun hänellä oli hauskaa, niin jotakin meni vinoon. Mutta mitä...?

No niin: Oli kesä. Kuuma kesä. Sinä päivänä oli lämpöä ainakin sata astetta auringossa.

Kauppatorin laitaa pysähtyi polviin bussi, jonka otsakillessä luki Ruissalo.

Hikiset ja tuskaiset ihmiset, jotka kaupan olivat odottaneet bussin tuloa, tunkeutuivat tähän bussiin aivan kuin se olisi ollut tämän kaupungin ainoa bussi. Toiset pääsivät istumaan ja huokasivat helpotuksesta, seisomaan joutuneet tuijottivat äkäisinä auton etuosaa asennetun kellon laiskoja viisareita. Jotkut rokenhivat epäillä kellon kuntoakin.

Bussillinen ihmisiä, kaiken ikäisiä ja kokoisia, halusi mereen. Rannoille lekottelemaan. Pois kuumasta ja tukalasta kaupungista. Mutta bussi senkin seisoj pysäkillään.

Aikataulun mukaan lähtöön oli vielä aikaa viisi pitkää minuuttia. Kuljettaja meni kioskil kahville.

Seisojilla oli tukalaa. Hiki liisteröi heidän toisiinsa. Märät vaatteet rypistyivät ja menettivät ryhtinsä.

— Eikö tämä uuni jo pian lähde, että tulisi edes vähän il-mavirtaa, joku sanoi.

Juuri kun epätoivoiset seisojat keräsivät keskuudestaan vahvoja miehiä raahaamaan her-kuttelevan kuljettajan kioskilta

hänen rattinsa ääreen, kuului auton etupäästä helakka tytön-ääni ja voimakkaasti kajahtavat sanat:

— Ei marrrkan marrrkkaa!

Kaikki katsoivat etupäähän. Kuljettajan istuimen vieressä olevalla laatikolla, ahtaassa välikössä, istui pieni valkoiseen hamoseen puettu tyttö, ehkä kolmen vanha, joka pientä nyrkkiään puiden hoki:

— Ei marrkan marrrkkaa! Ei marrrkan marrrkkaa!

Autossa olevia huvitti pikkutytön punnekas hokema ja nyrkin puinti, joka oli ristiriidassa hänen herttaisen olemuksensa kanssa. Sieltä täältä alkoi kuulua hihitystä, supatusta, voimistuvaa hahatusta. Kaikki tuijottivat pikkutyttöä, joka kasvat yleisönsä päin jatkoi hokemistaan.

— Ei marrrkan marrrkkaa! Pieni nyrkki viuhkoi ilmassa.

Viimein kaikki — jopa ahtaudessa olevat seisojatkin — nau-roivat täyttä kurkkua, auto hytkyi, kaikki hytkyi, ja tyttö inostui esitykseensä entistä enemmän.

Kaikki eivät sentään naura-neet...

Etupenkissä tyttöä vastapäätä istui punheuttunut pariskunta. Miehen sylissä oli iso eväkori ja huopa, kaikesta näki että he olivat varustautuneet viettämään sen päivän uiden ja aurinkoa ottaen. Värikkääseen kesämekkoon pukeutunut nainen koetti supatellen hillitä tytön esiintymishalua, mutta tyttö senkin innostui entistä enemmän, nousi jopa seisomaankin että kaikki varmasti hänet näkivät. Akkia nainen tarttui tyttöä

käsivarteen, riuhtaisi hänet istu-maan ja sanoi viihaisesti jota-kin tytön korvaan. Tyttö tuli vakavaksi.

Naurunhohotus vaimeni.

Sitten kuului etupenkissä istuvan, suurta koria pitelevän miehen hiljainen ääni:

— Kyllä se on hyvä oppi-maan. Juuri noin sinä eilen teit. Juuri noin.

— Mitä? Mitä sinä sillä tar-koitat? nainen kiivahti.

— Mitäs minä... En mitään, mies murahti.

Tuskin monikaan huomasi bussin lähtöä, sillä kaikilla oli merkkillisen hauskaa. Bussi luovi tuttuja katuja pois kaupungista ja huristeli pian Ruissalon as-faltilla. Monen mielestä Ruissalo oli nyt lähempänä kaupunkia kuin ennen.

Hikiset ihmiset astuivat vaatteet rypistyneinä pois autosta ja suuntasivat kiireiset askelensa sinne missä tiesivät meren olevan lähimpänä. Useimmat kuitenkin muistivat hilpeän pikkutytön ja hänen punaiset vanhempiensa ja katsoivat taakseen. Ja mitä he näkivät? He näkivät miehen ja naisen istuvan bussipysäkin penkillä mahdollisimman kaukana toisistaan. Suuri eväkori oli heidän välissään kuin väliseinänä. Pieni tyttö seisoj heidän edessä ja katsoi ihmeissään ja rukoilevin silmin vanhempiensa.

— Mennään sitten uimaan, tyttö sanoi. — Miksei mennäkään uimaan?

Kumpikaan ei vastannut tytön kysymykseen. Kun kaupunkiin menevä bussi viimein tuli, niinhän ne nousivat siihen. Mies jäi istumaan etupenkkiin. Nainen meni takaosaan. Tyttö kulki heidän väliään ja hoki itku kur-kussa:

— Oli tämänkin uimareissu. Eväät ja kaikki. Ja on niin kuuma päiväkkin.

— Ole hiljaa nyt, ei siellä paista enää aurinkokkaan, nainen sanoi toruvasti.

Tyttö katsoi bussin ikkunasta aurinkoa, joka helotti pilvettömältä taivaalta. Osoitti sitä sormellaan.

— Isä! Eikö tuo ole aurinko? tyttö intti.

Isä katsoi tytön osoittamaan suuntaan.

— Kyllä se ihan siltä näyttää, hän vastasi.

Huoneen perällä olevasta ka-peasta ikkunasta tuli valoa si-sään niukasti. Ohuet risaiset verhot eivät sitä juuri estäneet. Huonekalut, joita oli vähän, oli-vat kolhiintuneita, tummia, yk-sinkertaisia; ruskeat seinäpape-rit olivat virtyneet ja halkeil-leet, katossa oli kosteuden ai-heuttamia tummareunaisia läis-kiä.

Tyttö, kuusitoistavuotias Han-na, seiso keskellä huonetta ja henkäisi syvään. Hän hymyili ja hänen silmänsä näyttivät hyvin kirkkailta, kun hän katsoi mie-heen.

— Miten kaunista, hän sanoi hiljaa ja hartaasti ja hänen pos-kiensa puna hiukan tummeni.

Keski-ikäinen mies seiso jon-kin matkan päässä. Puku riip-pui miehen yllä kuluneena, eri-väristen maallilaisten tuhrima-na. Mies hymyili.

Hanna känsi katseensa jäl-leen suureen vasta valmistuneeseen maalaukseen, joka oli teli-neellä.

— Kyllä te osaatte... hän kuiskasi ilailevasti.

Mies haki esiin lisää maa-lauksiaan ja asetti niitä huone-kaluja vasten nojalleen lattialle. Hanna veti jälleen syvään hen-keään, hänestä ne olivat toinen toistaan kauniimpia. Mies alkoi kertoa maalauksistaan. Hanna nyökkäili ja koetti keksiä sopi-via sanoja, jotka olisivat kyllik-si ilmaisseet hänen ihailunsa. Hän koetti uudelleen kertoa sen, mitä oli ennen tuloaan niin huo-lellisesti valmistautunut kerto-maan ja minkä hän heti tul-tuaan joten kuten oli kertonut-kin — sen miten ihastuneena hän näytellyssä oli katsellut taiteilija Saarisen töitä — mut-ta nytkin sanat tulivat aivan toisenlaisina kuin Hanna oli ai-konut. Ainakin puolet niistä sa-noista, joita hän niin moneen kertaan matkalla oli mielessään toistanut, jäi pois, lauseet typis-tyivät lapselliseksi ja kömpe-löiksi.

Simo Saarinen kumartui siir-tämään maalaustaan, Hanna vilkaisi huonetta ja ajatteli tai-teilijan kohtalon järkyttävyyttä: luoda rikasta kauneutta köy-hyydessä, ymmärtämystä saa-matta, rohkeana ja yläpuolella kaiken sen mistä joutui taitei-nsa vuoksi luopumaan, eläen eri

Heli Ojanperä:

MESTARI JA OPPILAS

maailmassa kuin muut, tehtä-vänsä suuruudesta tietoisena, sen vuoksi uljaasti kestäen ja kärsien. Miten ilmeikkäät ja in-nostuneet Simo Saarisen kasvot olivatkaan, kun hän väsymättä näytteli töitään.

— Minä epäoim kauan ennen kuin uskalsin tulla katsomaan, Hanna henkäisi. — Tehän olette niin suuri mestari.

Simo Saarinen naurahti.

— Katomista vartenhan nä-mä ovat, hän sanoi. — Vähän niitä ostetaan.

Hanna hymyili ujosti. Sitten hänen ilmeensä muuttui mieltä-väksi, hieman huolestuneeksi.

— Minäkin... maalaan, hän sanoi hiljaa ja vilkaisi Simo Saarista kuin anteeksi pyytään. — Vai niin, mies sanoi ja hä-nen silmissään välähti surumie-lisyys. Mies oli hetken vaiti. Kun hän jatkoi, niin hänen äänensä oli kohteliaan kiinnos-tunut, mutta varovainen. — Te siis maalaatte, sehän on muka-vaa kuulla.

— Olisin iloinen, Hanna jat-koi kiireesti, — ja kiittolinen, jos saisin näyttää teille töitän. Jos te joskus ennättäisitte — ja viitsisitte katsoa. Ne ovat sel-laisia...

Hanna känsi punoittavat pos-kensa varjoon.

— Katson mielelläni.

Miehen ääni oli nyt ystävälli-nen. Hanna riemastui.

— Kiitos. Olen niin iloinen... hän sanoi ja samassa hänen kas-vonsa muuttuivat huolestuneik-

si. — Kunpa ne sitten olisivat jotakin...

— Sittenhän se nähdään, mies sanoi ja hymyili rohkaise-vasti.

Sataa tihuutti. Puuskittainen tuuli puhalteli koleana. Märkä katu kiils katulamppujen valos-sa. Sade kertoi kaiken kahdella.

Hanna kulki katu pitkin pon-tevin askelin. Hän hymyili it-sekseen. Jälleen hän muisteli miten Simo Saarinen oli häm-mästynyt nähdessään hänen töi-tään. Simo Saarinen oli odotta-nut näkevänsä jotakin hempeä-tä, naisellista ja lapsellista. Niin hän oli Hannalle sanonut. Ja Hanna muisteli, miten innostu-neelta Simo Saarinen oli vai-kuttanut, ja hän toisteli mieles-sään niitä sanoja, joita Simo Saarinen oli käyttänyt puhees-saan hänen töistään. Hannan hymy syveni, hän ajatteli mitä eräs tuttava oli hänelle kito-nut: Simo Saarinen oli muille-kin puhunut ihailevasti hänes-tä, Hannasta, ja hänen maalaus-taan...

Kadulla oli vain muutama yk-sinäinen kulkija. Kulman takaa kääntyessään ja jatkoi epävar-maa kulkuaan Hannaa kohti. tuli näkyviin mies, mies horjahti Hanna kohautti harmistuneena olkapäitään ja kääntyi ylittäk-seen kadun. Hän jäi odotta-maan lähestyvän auton ohiaja-mista ja vilkaisi hoipertelevaa miestä. Hän hätkähti. Ei kai se...

Mies lähene, nosti päättään, katsoi Hannaa. Hän otti muuta-man horjuvan askeleen, pysäh-tyi Hannan kohdalle, tuns i hä-net ja ojensi kätensä. Vitkastel-len Hanna ojensi omansa. Hän katsoi miehen pöhötyneitä ja punoittavia kasvoja, verestäviä sameita silmiä.

— Kas, te! Te näette, millai-nen minä olen. Miehen puhe sammalsi. Minun kai pitäisi pyytää teiltä anteeksi. Minusta tuntuu kuin olisin jotenkin pet-tänyt teidät.

Hanna ajatteli, että hän puhui nyt juopuneen miehen kanssa — ensimmäisen kerran elämä-sään. Hän tiesi, että hänen pi-täisi heti lähteä pois. Mutta kuinka hän voi — kun Simo Saarinen, mestari, pyysi häneltä anteeksi. Pyysi anteeksi hänel-tä, Hannalta, oppilaaltaan. Simo

Novelli on Heli Ojan-perän äskettäin Tajon kustannuksella ilmes-tyneestä novellikokoel-masta UKONILMA. — Piirros on kirjailijan it-sensä tekemä.

Saarinen oli onneton ihminen, vaikka olikin mestari. Kesti het-ken ennen kuin Hanna tointui.

— Miksi te juotte? Hannan vetoava, surullinen ääni värähti. Hän katsoi vakavasti Simo Saari-sen sameisiin silmiin.

Mies peräytyi ja jäi nojaa-maan talon seinään. Katulam-pun valo osui häneen, valot ja varjot erottuivat terävinä. Märät vaatteet kiilsivät. Hanna vilkaisi ympärilleen. Hän pelkä-si, että joku tuttava sattuisi kul-kemaan ohi ja näkisi hänet juo-puneen seurassa. Samassa hän häpesi pelkoaan: Simo Saarinen oli kaikista huolimatta mestari, kauneuden näkijä.

— Voitteko antaa minulle anteeksi? mies toisti sammal-taen.

Hanna tuns miten hänen sy-dämensä tykytti. Mestari oli

pyytänyt anteeksi häneltä, oppi-laaltaan. Pelkäsi, mies hänen paheksumistaan ja tuomiotaan? Tahtoiko mies nyt muuttua — hänen tähtensä?

— Teidän ei pitäisi... Han-nan ääni vapisi. — Ettekö voisi lopettaa?

— Se ei ole helppoa, mies mu-tisi.

Mies lähti horjuen seinän luo-ta ja jäi huojumaan Hannan eteen. Hän ojensi kätensä.

— Annatteko minulle anteek-si, mies sammalsi.

— Eihän teidän kuulu pyytää anteeksi minulta.

Hanna veti varovasti kätensä pois, astui askeleen kauemmak-si ja jäi epäroiden seisomaan paikoilleen. Mies tuijotti eteen-sä. Hanna nyökkäsi, hänen kas-vonsa olivat surulliset. Hän kääntyi ja jatkoi matkaansa hi-

tain askelin. Pian askelet tihe-nivät.

Tuuli puhalsi vastaan, sade löi Hannaa kasvoihin. Simo Saari-sen anteeksipyyntö kaikui yhä hänen korvissaan ja hän kertaili mielessään yhä uudestaan omia sanojaan, muisteli äänenpainojaan. Hän sanoi vähän, mutta hänestä tuntui, että hänen sa-nojensa täytyi vaikuttaa Simo Saariseen. Hänen vakava levoli-suutensa ja hänen surullisuus-tensa eivät voineet olla teho-matta herkkään taiteilijaan. Eh-kä Hanna oli pystynyt autta-maan... Ehkä oli hyvä, että he sattuvatkin juuri nyt kohtaa-maan — niin ikävältä kuin se Hannasta olikin tuntunut. Ehkä juuri hän saattoi vaikuttaa Simo Saariseen, jos hänen anteeksi-antonsa merkitsi toiselle enem-män kuin saattoi olettaakaan.

Ehkä mies ei halunnut, että Hanna enää koskaan näkisi häntä sellaisena... Katui hänen vuokseen...

Voiko Simo Saarille merkitä hänen, Hannan, anteeksianto niin paljon? Sitä ajatellessaan Hanna tuns i mielihyvää — mutta pian vähäistä huolestumista ja mielihyväsä vuoksi pienen omantunnonpistoksen: hänhän oli oikeastaan sivullinen Simo Saarisen elämässä. Simo Saarilla oli perheensä. Hanna torjui kuitenkin huolensa: heidän välillään oli vain yhteisen työn toveruutta, sen tuomaa kirkasta iloa, Simo Saarinen oli kiinnostunut hänen työstään ja kunioitti sitä. Hän, Hanna, ei tietenkään voisi aiheuttaa pienintäkään säröä Simo Saarisen avioliitolle.

Miten mestari saattoikaan sillä tavoin turmella elämänsä? Hänellä oli koti, vaimo ja lapsia. Kunnollinen vaimo ja kauniit lapset. Olisikohan pitänyt puhua Simo Saarille hänen vaimostaan, hänen kärsimisestään ja hyvydestään? Ja lapsista. Mutta se olisi voinut vaikuttaa syytetyltä. Hannasta tuntui, että hän oli suhtautunut juuri oikealla tavalla. Ehkä Simo Saarinen nyt juuri ajatteli, mitä Hanna oli sanonut, ja päätti, ettei enää koskaan...

— Sinähän tunnet taiteilija Simo Saarisen?

— Kyllä. Hanna jännittyi kuuntelemaan: saisikohan hän jälleen kuulla, miten Simo Saarinen ihaili häntä ja hänen maalauksiaan.

— Hän maalaa vähän kummallisia tauluja, vaikka hyvikhän niitä sanotaan. Erään tuttavani luona niitä on joitakin.

Hanna hymyili iloisesti ja ajatteli, että oli sentään ihmisiä jotka ymmärsivät...

— Se minun tuttavani ihaillee niitä vallan silmittömästi, ja taiteilijoita myös. Siksi kai hän ei näe mitään pahaa Simo Saarisen yksityiselämässäkään, siinä juomisessa. Ihmettelen minä vain, että se nainen sittenkään saattoi —

— Mitä hän saattoi? Hanna kysyi uteliaasti.

— Mitä. Etkö tiedä, että Simo Saarinen on jättänyt perheensä ja mennyt sen naisen luo...

Suuret lumihuutealeet putoili-

vat. Ne olivat syksyn ensimmäiset. Hetken ne hoitivat mustassa maassa, sulivat ja maa oli entistä mustempaa. Hanna katseli kulkiessaan takilleen leijalevia, siinä tuokion kimmeltäviä siroja kiteitä.

Hän saapui joen yli vievälle sillalle ja kohotti päänsä. Hänen ilmeensä tuli vakavaksi; jo kaukaa hän tuns i vastaantulijan.

Simo Saarinen pysähtyi ja ojensi kätensä.

— En ole nähnyt teitä pitkään aikaan, hän sanoi. — Te olette kai ahkerasti maalannut?

— Kyllä... Hannan ääni oli epäröivä ja torjuva. Hänen kasvonsa pysyivät muuttumattoman totisina.

— Oletteko saanut mitään myydyksi? Simo Saarisen ääni oli ystävällinen ja huolehtiva.

— Teillä pitäisi olla enemmän tuttavlia, he vuorostaan mainostaisivat tuttavilleen.

— Niin kai... Hanna käänsi katseensa syrjään.

Mies katsoi Hannaa tutkivasti.

— Minä ymmärrän. Te pidätte tekooni hyvin vääränä, mies sanoi rauhallisesti. Hänen ystävällinen äänensä totesi. — Te ette voi sitä ymmärtää. Te olette niin nuori vielä.

— Niin, minä en sitä ymmärrä, Hanna sanoi hitaasti ja painokkaasti ja katsoi Simo Saarista silmiin. Hanna tiesi, että hänen kasvojensa ilme oli juuri sellainen kuin kuului olla: se ilmaisi rehellen, todellisen ystävän mielipahaa siitä että toinen oli tehnyt väärin. Ehkä se antoi Simo Saarille ajattelemisen aihetta.

— Ymmärrän kyllä, mies sanoi.

Miehen silmät katsoivat Hannaa hämmäntävän rauhallisina ja hyväntahtoisina, kuin ymmärtäen Hannan tarkoituksen, vaikkakaan ei sitä täysin hyväksynyt...

Simo Saarinen ojensi kätensä.

— Toivon, että te maalaatte yhtä innokkaasti edelleen, hän sanoi. — Teillä on tulevaisuutta.

Simo Saarinen nosti hattuaan ja lähti jatkaamaan matkaansa.

Hanna katsoi sillan kaiteen yli jokeen. Joki oli harmaa. Lumihuutealeet sulivat sen pinnassa.

LP-kerho

— turkulainen erikoisuus

Aina silloin tällöin on lehdistä uutisia tai ilmoituksia, jotka kertovat LP-kerhon musiikki-illoista tai elokuvaisesityksistä. Mikä on tuollainen LP-kerho? Eihän sillä oikeastaan ole vastinettaan missään muualla maassamme, joten se on puhtaasti turkulainen ilmiö.

Edellämainitun kysymyksen olemme esittäneet Turun LP-kerhon nykyiselle puheenjohtajalle, johtaja Mosse Seeralle, joka kertoi seuran perustamisesta ja sen tarkoituksesta seuraavaa:

— Maaliskuussa 1957 kutsumin kokoon musiikintäviä Puolalan Yhteiskouluun, jonka juhlasalin koulun silloinen rehtori Aarne Honka hyväntahtoisesti luovutti käyttöön. Sinne saapui viitisenkymmentä henkilöä, jotka olivat innostuneita musiikista. Periaatteeksi sovittiin, että soitettaisiin äänilevyiltä (LP-levyiltä) klassillista musiikkia. Siitä kerho sai nimensäkin LP-kerho. Silloin Turun oma oopperayhdistys esitti Taikahuilua ja kerho saikin ensimmäiseksi vierailijakseen ohjaaja Yrjö Kostermaan, joka kertoi Mozartista ja Taikahuilusta. Kerhon saama suosio oli silloin niin suuri, että tätä Taikahuilua jouduttiin esittämään levyiltä kolme kertaa, kerran myös oopperan näyttelijöille. Saimme kuunteluilloiksi eri paikkoja; Ammattikoulun salin ja Pyöreän Kulman. Lopulta päädyttiin Pinellään. Mutta kun kuuntelijoita tuli paljon, alkoivat Pinellan tilat tulla liian ahmaitaiksi ja muutimme sitten Hos-

Jatkuu siv. 29

KANSANLAULU JA SEN KAKSI SUOMENNOSTA

Oskar Merikannon opus 90 N:o 1 kuuluu säveltäjän suositumpaan tuotantoon. Tekstinä on käytetty Viktor Sundin runoa, joka pohjautuneen kuulutuihin säkeisiin ja siksi kantaakin vain nimeä Folkvisa (Kansanlaulu). Joka tapauksessa sen muoto ja sisältö liittyvät ajatomiin kansanlauluun. Ensimmäinen säkeistö on miltä sommarsång” kertoo, mistä tutusta laulusta on kysymys. Hyvin muistetaan, että se tavallisimmin kuullaan juuri duettona, jonka säveltäjä on merkinnyt ylläsanotulla tunnuskella. Sundin alkupeleistäkin on jo vuosikymmeniä sitten suomenkielille saattanut (Jussi) S(nellman), jonka alkusäe: ”Miss’ sountaen tulessa koivut sorjat soi” on samoin kaikille tavattoman tuttu.

Tämä molemmiin kotimaisiin kielin mielin syöpyntä laulu tuli eräälle avustajallemme moiseen kertaan mieleen ja vähän hyräilyhuilillekin, kun kesä pitkästä aikaa heittäytyi suviskei vanhan ajan malliin. Hän ei ollut milloinkaan ollut tyytyväinen viime säkeistöön mökin rakentamiseen ”päämme päälle”. Kun suomentajaa on ilmoittanut tehneensä käänöstönsä ”muikaillen” oli kiusauksena yrittää saada Kansanlaululle suomenkielinen asu, joka vähän rakemmin noudattaisi Viktor Sundin runokuvia ja hänen käyttämäänsä kansanromanttikan sanontaa. Turkalaisena yrittäenä ja aurinkokesää muistellen annamme uudelle suomennokselle tilaa ennen tunnettujen tekstien rinnalla.

FOLKVISA (Viktor Sund)

Där björkarna susa sin milda sommarsång, och ängen av rosor blommor, skall vart strålande brudfölje en gång draga fram i den ljuvliga sommar.

Där barndomstidens minnen sväva ljust omkring, och drömmarna på barndomstigar vandra, där skola vi i sommar växla tro och ring och löva att älska varandra.

Där björkarna susa, där skola vi bland dem sväva trohet och kärlek åt varandra. Där skola vi se’n bygga vår unga lyckas hem och göra livet ljuvligt för varandra.

Miss’ sountaen tulessa koivut sorjat soi
ja runsaimmin ruusut loistaa, siellä morsiusaattomme kaunis karkeloi;
kaiku kiirien riemumme toistaa.

Siell’ lapsuutemme päivät paistavimmat on, kun käyskelemme tuttavilla teillä.
Siell’ lemmenvala vannokaamme rikkomaton, ett’ aina ois rakkautta meillä.

Me lehtojen lempeitten liepehällä yössä siellä vannomme uskollisuutta.
Me päämme päälle pystytämme pienen mökin myös: näin nauttikaamme onnen ihanuutta.

Suom. Jussi Snellman

Missä äänin vienoin suvilaulun koivut suhisee ja kukkakentät ruusun- tuoksen antaa, siellä morsiusaattomme kerran etenee, askel säteilevään sydänsuveen kantaa.

Missä lapsuusmuistot valkeat on lähellämme niin ja lapsuuspolkuin luokse unet johtaa, siellä suven hehku meidät liittää lemmensiteisiin, siellä uskollisuus rakkauden kohtaa.

Missä lemmentuisket suhiseva kuulee koivupuun, valat rakkaimmat vannotaan siellä.
Ja sinne nuoren onnen tupa kerran kohouu, vain riemua on elämämme tiellä.

Suom. Erkki Vuori

Juhannus

Kerran vuodessa ajan ratas pysähtyy. Juhannusaatonä joka vuosi aika pysähtyy. Iltan, yön ja aamun hetket torkkuu paikoillaan, sitten herää kulkuansa jälleen jatkamaan.

Mutta minulle ajan ratas pyörähtää taaksepäin juhannusaatonä joka vuosi, kauas taaksepäin. Pysähtyi aika silloin kerran rannalla tuoman vuon. Virta vain viliitti eteenpäin — yhä uudelleen näen tuon.

Aika torkkui. Muistan kirkon, Muistan lemmikin. Kirkkosilta kulki poika kecyin askelin. Laitumella hiranaheli jossain hevonen. Poika juoksi jyrkännettä rantaan hyräillen,

ott: maasta taivaansinisen kukan juurineen, puutarhaani kalieimman istutti boristeen. Jospa aika ei enää olisi liikahtanutkaan! Juhannus, ah, suvi uusi alati paikoillaan...

Toini Ojanperä

KOTISEUTUPÄIVÄT JOENSUUSSA

Kotiseutuliiton suorittaman työn vuosikatselmus suoritetaan kotiseutupäivillä. Tämän vuoden kotiseutupäivät vietettiin heinäkuun 27—29 päivinä Joensuussa ja päivien osanottajille tarjoutui tämän lisäksi erinomainen tilaisuus tutustua myös Pohjois-Karjalan erikoislaatuiseen luontoon ja kotiseudun muistomerkkeihin.

Kotiseutupäivien sijoittaminen maan eri puolille on työn kannalta erinomainen ajatus. Täten toisiaan seuraavat päivät eroavat huomattavasti toisistaan. Kaukainen Pohjois-Karjala tarjosi aivan toisenlaisia näkymiä kuin edellisen vuoden kokous Turussa ja Naantalissa. Täten menetellen

päivien mielenkiintoisuus säilyi vuodesta toiseen. Erittäin runsaslukuinen osanottajamäärä oli tästä hyvänä todisteena.

Päivien onnistumisen hyväksi Pohjois-Karjalan kotiseutuväki oli suorittanut erittäin onnistuneen ja kaikkea kiitosta ansaitsevan valmistelutyön. Hyvällä tahdolla ja kiirettä pitäen ohjelmaa voitiin suorittaa lähes aikataulun mukaisesti. Itse vuosikokous oli antoisa, mutta samalla saatiin todeta valtiovallan kylmäkiskoisuus. Odotettuja raha-automaattivarjoja ei saatu ja työ on suoritettava vaatimattoman 750.000 vanhan markan turvin.

Päivien aikana saatiin todeta,

että liitolla on erinomainen ja harras puheenjohtaja. Professori Esko Aaltonen on tähän tehtävään itseohikeutettu ja armoitettu. Hänen puheensa oli päivien kohokohtia ja hänen väsymättömän elävä harrastuksensa oli päivien osanottajille virkistävää todettavaa.

Joensuu-seura ja Kesälahti-seura olivat järjestäneet omat juh-lansa, joiden ohjelmat oli sävytetty näiden paikkakuntien hengen mukaiseksi. Lisäksi Kitee, Tohmajärvi ja Ilomantsi olivat huolella valmistuneet niille uskottujen tehtävien valmisteluun. Täten kotiseutupäivät kokonaisuudessaan muodostuivat koti-

Lisäksi hän oli Turun liikemiesyhdistyksen johtokunnan, Turun Kauppaopiston johtokunnan, Turun Suomalaisen Säästöpankin hallituksen ja Oy Lausteen poikakodin hallituksen jäsen. Edelleen hän oli Turun Kauppaopistokoulun säätiön jäsen.

Kauppaneuvos Helander oivalsi jo varhain kodin jalostavan ja suuren merkityksen: perheen jäsenet, ystävät ja monet taiteilijat sekä musiikot olivat aina tervetulleita turkulaispatriootin kotiin. Kauppaneuvos rakasti aivan erityisesti musiikkia ja kuvaamataiteita. Puolisonsa Thyra Helanderin kanssa hän loi Läntisen Rantakadun varrelle suuresti ihailemansa Aurajoen rannalle todellisen kulttuurikodin.

Suurista ansioistaan Hugo Helanderille suotiin kauppaneuvoksen arvonimi ja hän sai myös Suomen Leijonan komentajamerkin. Lukuisat koti- ja ulkomaiset yrittäjäjärjestöt ovat myöntäneet hänelle keltaisen ansiomerkkinsä.

Kauppaneuvos Helanderin tuttua persoonaa ei enää nähdä Aurajoen rantamilla, mutta hänen muistonsa elää Turun historian lehdistä. Hän puhui meille nuoremmilleen rikkaan elämäkokemuksensa pohjalta antaen elämäntaippaleemme syvällistä toivoa. Nyt hän on joen toisella puolella laisessa kodissaan. Mutta hänen muistollaan on asuinsijansa niiden ihmisten sydämissä, jotka kunnioittavat työtä, kulttuuria, uskontoa ja isänmaata.

TILATKAA SUOMEN TURKU

seutuaatetta edistävaksi ja muistorikkaaksi tapahtumaksi. On ilmeistä, että osanottajat jäivät hartaasti odottelemaan vuoden 1964 kotiseutupäiviä Lohjalla.

KAUPUNKI- JA KAUPPALA-SEUROJEN TOIMIKUNTA

Turussa ja Naantalissa kesällä 1962 pidettyjen kotiseutupäivien tuloksena muodostettiin taajamaseurojen toiminnan kehittämistä edistävää toimikuntaa, jonka työ kohdistuu yksinomaan kaupunkien ja kaupaloiden piirissä toimiviin kotiseutuseuroihin. Tämä toimikunta piti ensimmäisen varsinaisen kokouksensa Joensuussa siellä vietettyjen kotiseutupäivien yhteydessä. Kokouksen puheenjohtajana toimi maisteri Olli Vuorinen ja sihteerinä toiminnanjohtaja Yrjö Larmola ja muina osanottajina olivat professori Esko Aaltonen, lääninrovasti Veli-Valio Kaukovaara, maisteri Veikko Talvi ja maisteri Toivo T. Rinne.

Kotiseutupäivien tiiviille ohjelmalle oli kuvaavaa se, että tämän toimikunnan kokous pääsi alkamaan vasta klo 23 ja jatkui klo yhteen yöllä. Kokouksen keskustelu liikkui professori Esko Aaltonen alustuksen pohjalla, jossa todettiin, että kaupungit ja kauppalat yleensä itse huolehtivat ympäristökulttuuristaan. Näin ollen niissä toimivien kotiseutuyhdistysten varsinaiseksi tehtäväksi jää kaupungin asukkaiden muistitiedon keräys, kaupunkipäivien viedä ja asujamiston yhteistyöelimen edustustehtävät. Kokouksen puitteissa todettiin kunnan taloudellisen avustuksen välttämättömyys. Edelleen päätettiin ryhtyä toimittamaan saatua toimintaideoita kaikkien vastaavien seurojen tietoon sekä laatia taajamaseuroista ajanmukainen kortisto.

Toivo T. Rinne

Sisältö

Innehåll

Hemmo Airamo	3
Kaupunginjohtaja Harras Kyttä lähtee	4
Juhlava Turun-päivä	6
Olli Vuori: Turkulaisen kesähuvilailmiön muuttuneet piirteet	11
C. J. Gardberg: Turku eilen ja tänään 3	14
P. E. Karsten: Työ, kulutus, tuotanto	15
Mikko Ossa: Yrjö Koskisen Turun vuosi	17
Aarre Helander: Tre gamla hem	18
Veikko Eräkkäre: Kauppaneuvos Hugo Helander — turkulainen yrittäjä ja patriootti	20
Eero Pesonen: Esaias Wechter Turun raatihuoneen rakennustöiden valvojana	21
Pata: Miksi?	23
Heli Ojanperä: Mestari ja oppilas	24
LP-kerho — turkulainen erikoisuus	26
Kansanlaulu ja sen kaksi suomennusta	27
Toini Ojanperä: Juhannus	27
Resumé	28

Kansikuva: Turun kauppatori valok. E. Paakkia

Kauppaneuvos...

Jatk. s. 20

sekä eri yrittäjäalojen yhteenkuuluvaisuuden lisääminen olivat niinkään asioita, joita kauppaneuvos Helander jatkuvasti elävissä puheissaan ja kirjoituksissaan korosti. Yhteisymmärrys, keskinäinen ehdoton luottamus sekä aatteellisuus takaavat jokaiselle paikkakunnalle parhaat kehittymisen mahdollisuudet.

Kauppaneuvos Helander suoritti liiketoiminnassa tehtävän, jota kahdenkaan etevän miehen olisi vaikeata suorittaa. Olisi luultu, että näin mittavan elämäntehtävän suorittaminen olisi riittänyt yhdelle henkilölle. Näin ei kuitenkaan ollut laita kauppaneuvoksen kohdalla, sillä hän ennätti lisäksi tehdä mittavan työn yrittäjien järjestötoiminnassa, liiketoiminnan koulutuksen edistämässä sekä liike-elämän edistämässä yleensä. Hän kuului itseohikeutettuna jäsenenä Yrittäjien Liiton valtuuskuntaan ja oli Lounais-Suomen Yrittäjät r.y:n pitkäaikainen hallituksen jäsen. Turun Yksityisyrittäjien Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana, Turun Kangaskauppiasyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajana, Turun Tukkukauppiasyhdistyksen puheenjohtajana, Turun Kauppayhdistyksen puheenjohtajana ja Turun Kauppakamarin hallituksen jäsenenä.

LP-kerho

Jatkoo siv. 26

pitäin, jossa suurimmaksi osaksi olemmekin viettäneet musiikki-iltojamme.

— Kerholla on ollut monta kuuluisaa musiikkimiestä vierailijoina mm. seuraavat: Kapellimestari Heinz Freudenthal, Simon Parmet, jonka ansiosta saimme kuulla Moses Pergamentin säveltämän oopperan Eeli ensimmäisenä Suomessa. Turkulaisia vierailijoita ovat olleet Gottfried Gräsbeck, Viljo Lehtinen, John Rosas, Olavi Sarmio, Paul Riihivaara sekä uskollisimmin ja useimmin vierailut Sune Carlsson. Lisäksi on kerhon omassakin keskuudessa ollut musiikki-ihmisiä, jotka ovat selostaneet esitettävää teoksia. Alkanee kauden ensimmäinen vierailija on kap. mest. Onni Kelo. Tarkoituksenaan seura toteuttaa musiikki-illoilla ja filmsesityksillä. Musiikki-iltamme ovat ilmaisia ja niihin voivat tulla kaikki musi-

kin ystävät. Tänä vuonna ne ovat tiistaisin joka toinen viikko Hospitsissa kello 19. Musiikkifilmsesitykset ovat sunnuntaisin klo 14.30 Kino Turussa ja niissä esitetään yleensä oopperoita, säveltäjien tai musiikin suurmiesten elämäkertoja sekä operetteja. Näihin musiikkifilmsesityksiin on myös kaikilla mahdollisuus saapua.

Erehtyivät kaupungista

Tunnettu näyttelijä Axel Ahlberg ja runoilija Eino Leino olivat kerran hieman juhlatuulella ja siinä humussa oli jo mennyt muutamia päiviä. Miten ollakaan, he saivat päähänsä lähteä Turkuun, missä riehakas meininki jatkui.

Kieräessänsä sitten Turkuu he ohittivat Porinhan patsaan, pysähtyivät hetkeksi muistamatta, missä olivat ja silloin Axel Ahlberg puhkesi sanomaan:

— Taivaan taatto, mitä nyt on tapahtunut, kun Runeberg istuu.

Resumé

Tidskriftens ledande artikel är ägnad minnet av den nyligen bortgångne regissören och förre teaterchefen Hemmo Airamo, vars insats i stadens teaterliv var betydande. På en framträdande plats berättas om hur "Åbodagen" firades den 15 september 1963, och det konstateras samtidigt, att programmet för dagen, som nu hölls för tredje gången, har börjat finna sin rätta form. Vid sidan av referatet publiceras dessutom in extenso det tal med rubriken "Arbete, förbrukning, produktion", som hölls vid dagens huvudfest, "Arbetets fest", av stadsingenjören P. E. Karsten. Vårt lands första villaområde låg på Runsala, och med utgångspunkt därifrån berättar fillis. Olli Vuori om hur denna miljö har undergått förändringar under tidernas lopp. Antalet villor och sportsstugor, som ägs av Åbopor, uppgår nu till sammanlagt 6.000. Den senaste utvecklingen karakteriserar av att villaägandet inte längre är förbehållet ett fåtal förmögna personer.

I sin serie "Åbo i går och i dag" berättar fil.dr C. J. Gardberg om det Wiklundska hörnet vid Salutorget. Fil.kand. Mikko Ossa skriver om Georg Forsman — författarpseudonymen Yrjö Koskinen — som 1853—54 bodde i Åbo och som därvid gjorde sitt genombrott som aktiv finshetsman. Verkst. direktör Veikko Eräkare tecknar i sin artikel ett levande porträtt av den kände Åboköpmannen, kommerserådet Hugo Helander. 1700-talets främsta industriman i Åbo var Elias Wechter, som bl.a. för stadens räkning övervakade rådhusbygget 1734—35. Om honom och hans initiativ i rådhusfrågan berättar hum.kand. Eero Pesonen.

Skönlitteraturen representeras denna gång av Heli Ojanperäs novell "Mestari ja oppilas" (Mästaren och eleven), som ingår i hennes nyutkomna novell-

Suomen Turku

kuuluu jokaiseen
turkulaiseen
kotiin.

Tilatkaa

se vuodeksi

1964

JOULULAHJAKSI
myös sukulaisillenne
muualla maassa

Luonnollinen vati

Taiteilija Ruokokoskella oli kerran näyttely Turussa ja esillä oli mm. asetelma: Tursta emaloidussa vädissä. Näyttelyyn tulee muuan iäkäs rouva ja aikansa maalausta tarkastelemaan hän huomauttaa Ruokokoskelle:

— Tuo kala on kyllä hyvä, mutta vati ei ole ollenkaan luonnollinen.

Ruokokoski astuu pari askelta lähemmäksi ja suomalaisen elokuvasanankarin taitavuudella ruiskauttaa suuren syljen keskelle taulua, juuri vadin pohjalle.

— Katsokaas, rouva hyvä, voisiko vati olla luonnollisempi. Sitähän voi käyttää vaikka sylkikuppina.

samling "Ukonilma" (Åskväder). Av pseudonymen Pata publiceras kåseriet "Miksi", medan Toini Ojanperä företräds av dikten "Juhannus" (Midsommar). Assessor Erkki Vuori publicerar nu för första gången sin översättning av Victor Sunds dikt "När björkarna susa", som är tonsatt av Oskar Merikanto. Dikten har redan en gång tidigare översatts till finska, nämligen av Jussi Snellman.

LINNA- ESITELMÄT

Sarjassa "Turun linnan ja kaupungin seitsemän vuosisataa" on tätä luettaessa jo kaksi esitelmää takanapäin. 29. 9. luennoi prof. Einar W. Juva kiinnostavasti 1700-luvusta, jonka moninaisissa vaiheissa tapahtui mm. runsaasti kuningasvierailuja, joiden seurausena oli aina jotain uutta Turullekin. Kustaa III muuten omistaa tällaisten vierailujen enätyksen Ruotsinvallan aikana, sillä hän kävi maassamme hallitusaikanaan kymmenen kertaa. Kaksi viikkoa myöhemmin museonjohtaja, tri C. J. Gardberg johdatti kuulijakunnan nykyisiin aikoihin kertoonsaan linnan si-joitetun Turun historiallisen museon vaiheista sekä Turun historiallisten muistomerkkien, kuten linnan ja tuomiokirkon entisämisestä ja niiden nykypäivästä. Jäljellä on siis vielä aika 1800-luvusta itsenäisyytemme alkuun, jota käsittelevät maisteri Toivo T. Rinne ja professori Eino Jutikkala 27. 10 ja 10. 11. Nämäkin esitelmät pidetään linnan kuninkaan salissa ja aloitetaan ne to-uttuun tapaan klo 15.

Kun Turun linnan Rotaryklubi, jonka antaman taloudellisen tuen turvin esitelmäsarja on voitu järjestää, on Turku-seuralle ilmoittanut edellyttäneensä seitsemän esitelmän järjestämistä ja niitä tulee täten kahdeksan, voidaan mainita, että viimeisen esitelmän, jonka pitää Turun kaupungin historian kirjoittaja prof. Jutikkala, kustannuksista on kaupunginhallitus ottanut huolehtia. Kaikkien esitelmien kohdalla on kaupunginhallitus vastannut niistä päivämenoista, joita nimenomaan järjestelyt linnassa kulloinkin ovat vaatineet.

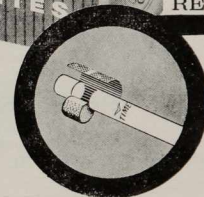
*Have
a
good
Time!*

KAKSOISSUODATETTU

RETTIG

TIMEN imuksessa on peräkkäin kaksi tehokasta suodatinta, joilla kummallakin on omat tehtävänsä ja ominaisuutensa.

TIME 20 LONG SIZE CIGARETTES 1:50

Tiedättehän, että

MAAN SUURIN

talletus- ja liikepankki on

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

Käykää talossa

M 308

Tilatkaa

Suomen Turku

vuodeksi 1964

Hinta edelleen vain 4:—.

Tilauksia vastaanottavat lukuisat asiamiehet, posti- ja Rautatiekirjakauppa sekä seuran toimihenkilöt.

**JT ja Tampella yhteistyössä -
Teille onnistuneita
tuote-, myyntipöytä- ja kuljetuspakkauksia**

**Tampellan piiriedustuksena ja omien
tuotantolaitostemme jalosteena.**

Käyttäkää hyväksenne yhdistettyä kotelo- ja pakkausteollisuutta, jossa tuotanto alkaa kartonginvalmistuksesta ja käsittelee alueen suurimpien pakkausten sarjavalmistuksesta hienoimpaan kirjapaino- ja litotekniikkaan — korkeimmilleen kehitetystä automatiikasta yksilöllisiin käsityövaiheisiin.

PAKKO-TAARA OY

**Turku - Aurakatu 12
Tuotantolaitokset Ruissalontie 4
Puhelin sarja 29 221**

Turun Asennuspaja

SUUNNITTELEE JA URAKOI:

- maaseutusäkölaitoksia ja erillisiä muuntopiirejä sekä vanhojen verkostojen peruskorjauksia
- maa- ja merikaapelointeja
- satama-, katu- ja tievalaistuksia
- laivasähköistyksiä
- laivaradiolaitteitten asennuksia ja huoltoa
- kerrostalojen, kuten sairaaloiden ja koulujen, sekä tehdas- ja asuinrakennusten sähköasennuksia

TURKU - Kristiinankatu 4 - Puh. 20 052

Kosken KENKÄVALIKOIMAT

ovat saavuttaneet

hyvien ja muodikkaiden
kenkiensä

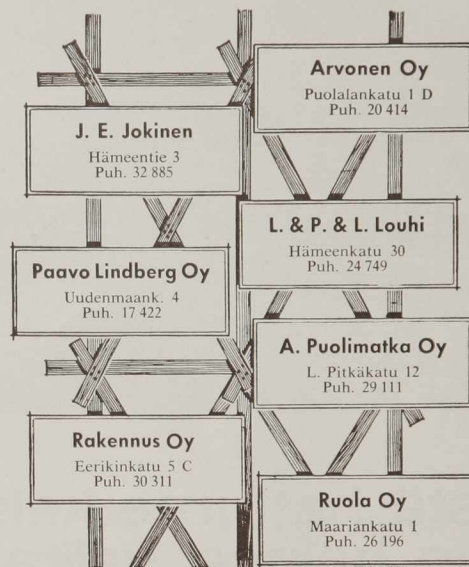
ansiosta turkulaisten suosion.

Tänäkin syksynä uutuuksia:

pitkävartisia saapikkaita,
mokka-kiiltonahkayhdistelmää
juhlakengissä!

**YLIOPISTONKATU 18 ja 27
SUUR-KOSKI MAARIANKATU 8**

**Todellinen menestysmakkara
Kupittaaan**

Lenkki

Herkkua retkillä, maukasta matkoilla, kiukaalla
kärjettynä, pannussa poistettuna, maistuvaa
missä vain — sellaisenaankin

Näistä hattumerkeistä on helppo valita

ADAM	USA	ASHWORTH	Englanti
BORSALINO	Italia	WEGENER	L-Saksa
FAILSWORTH	Englanti	MORESI	Sveitsi
FLECHET	Ranska	EMPRESA	Portugali
PANIZZA	Italia	HARRISON	Suomi
MONZESE	Italia	ROSTON	Suomi

MONIPUOLISIN HATTUVALIKOIMA

SILVERBERG
MAAN VANHIN